

160108
 REPUBLIKA SLOVENIJA
 Ministrstvo za kulturo
 Arhiv Republike Slovenije

P O S E B N A K O M I S I J A –
 Heraldično, Veksilološkega in Sigilografskega Registra

PREGLED VSEBINE-----	Nota-----	stran:
	v »presoji«	
Splošno HERALDIČNA RESTITUCIJA		2
ZGODOVINA HERALDIKE		3
Nastajanje in obstajanje		
Blazon, grbovni opis	H 12	
Zaporedne heraldične krize		4
Stranpoti v heraldični umetnosti		5
Restavracija heraldike		
RESTITUCIJA V SLOVENSKI HERALDIKI		6
Slovenski grboslovni jezik		
Vpogled v heraldiko		
Heraldično pravo		7
Restitucijske norme		8
Heraldični zgodovinski in današnji ščiti - Tabele I, II, V.	H 1, H 2, H 3, H 10	9
Konstrukcija poznogotskega ščita sanitske oblike – Tabela IX	H 1	11
Konstrukcija »slovenskega ščita« - Tabela X	H 1	11
GRBOVNA VSEBINA ŠČITA		10
Splošno		

Heraldične delitve ščita na na polja - Tabela III, /	H 4	
Rezi heraldičnega ščita - Tabela IV		11
Deli ščita - Tabela V		12
Heraldični križi - Tabela VI		13
Heraldične slike - Tabela V		
Vsebinska zasnova grba - Tabele III, IV, V	H 5, H 6, H 7	14
Heraldični atributi		
Heraldične barve	H 8, H 9	16
Notranje okrasje		17

HERALDIČNO ZUNANJE OKRASJE

Splošno - Tabela VIII	H 11	
Zgodovinski in heraldični šlemi - Tabela VII		
Šlemno ogrinjalo		18
Šlemni svitek in plemenitna kronica		
Šlemni okras		
Heraldična gesla, maksime, vodila, motivi		
Velikostna razmerja v grbu		19

ZAKLJUČEK

(Opomba: postavke »H« + neka številka pomenijo »HERALDIKA« in številko note na strani formularja s »presojo«, ob robu pa je označena stran v te kstu, kjer je moč najti obrazložitve za »note« na listu »presoje« usreznosti simbola. Note se vrstijo po številkah pri »H« npr.od št. 1 do št.14)

.

HERALDIČNA RESTITUCIJA

Splošno

Med tremi temeljnimi klasičnimi* simboli nekih ustanov, torej med grbom, zastavo in žigom so medsebojne povezave. Če bi to predstavili grafično, bi dobili nek trikotnik, kjer odvisnost deluje predvsem v dveh enosmernicah: grb - zastava in grb - žig. Tako predstavlja grb v današnjih časih osnovo veksilološkemu simbolu s tem, ko njegova vsebina na nek veksilološko metaforični način omogoča vizuelno drugačen simbol, torej drugi od treh simbolov, zastava. Vsaj za srednji vek lahko trdimo, da je svojstvo grba narekovalo razvoj zastave, med tem ko povratni vpliv zastava - grb ni omembe vreden.

Isti grb pa je lahko osnova ali pa le vsebinsko likovna dopolnitev tretjemu simbolu istega sklopa, žigu. V tem primeru je vpliv grbovne podobe na žig neposrednejši zato, ker grb s svojo celoto ali samo s svojim delcem dopolnjuje predvsem likovno vsebino žiga.

Analiza zgodovinskega "sorodstva" med grbom in žigom pa nam razkriva od prvega primera povsem drugačno sliko. Tu pa je pomenil srednjeevropski žig (oziroma njegov tesni srednjeveški "sorodnik" pečat od dvanajstega stoletja naprej osnovo za nastanek mnogih, predvsem lokalnih grbov. O povratnem vplivu grba na razvoj žiga (doslednejše rečeno pečata) pa lahko govorimo že od obdobja zrele gotike naprej (približno od 14. stol. dalje), ko je bila heraldika že dodobra tudi v svojem sociološkem pomenu, utemeljena.

* Med silno množico simbolov je za "klasične" moč smatrati predvsem grbe, zastave in žige (pečate).

Temeljni postulat heraldične restitucije: Ni vse heraldika, kar je heraldiki podobno. V pol tisočletja od nastanka se je v njej nabralo zelo veliko različnih amaterskih tolmačenj in strokovno spornih rešitev, ki jih ta umetnost in hkrati (razmeroma eksaktna) veda kajpada ne more sprejeti. Še več, če vsakdanja praksa prinaša upodobitve vedno novih zamisli, ki s heraldičnimi zakonitostmi nimajo veliko skupnega, o pravilnem in odgovornem odnosu do heraldike seveda ne moremo govoriti. Toda članstvo v Evropski uniji in tudi več kot načelno sprejemanje evropejstva nas vednarle zavezuje k spoštljivemu odnosu do heraldike kot enega izmed temeljev evropske in s tem slovenske kulture.

Dejstvo, da je heraldično izročilo (tudi našega prostora) staro več kot osemsto let, nas potencialno postavlja ob bok najrazvitejšim evropskim nacijam, ki so glavne nosilke te plemenite tradicije. Pričujoč sestavek kot povzetek poldruegega desetletja dela, je poskus pregleda, razčlenitve in ureditve heraldike za slovenski zgodovinski in kulturni prostor.

Restitucija heraldike in HVS Register

Z izrazom heraldična restitucija razumemo:

- PRENOVO – renovacijo po vzorih heraldične gramatike iz II. polovice 15. stoletja,
- PREROD – regeneracijo heraldike,
- OBNOVO – restavracijo heraldike.

Temelj heraldične restitucije je v prvi vrsti odprava dekadence, ki se je v grboslovju začela razraščati kmalu po koncu srednjega veka, temelj delovanja strokovne komisije Heraldično-veksilološko-sigilografskega (HVS) registra pri Arhivu RS pa mora biti zakonitost heraldične

restitucije. Da bo lažje razumljiva in s tem tudi bolj sprejemljiva, si na kratko oglejmo zgodovino.

ZGODOVINA HERALDIKE

Nastajanje in obstajanje heraldike

Kot je znano, so se prvi enostavni grbi pojavili leta 1150, ko se je na ozemlju današnje Francije začel gotski, povsod drugod po Evropi pa je neokrnjeno vztrajal še romanski stil. Čas tega, za heraldiko najpomembnejšega sloga v splošnem zamejemo z letnicama 1150 in 1500. Heraldično simbolična dokumentiranost istovetnosti je v svojem bistvu torej izvorno gotska barvno slikovna sporočilnost. ***

Ne moremo mimo dejstva, da so predvsem osebno (viteško) heraldiko utemeljile križarske vojne (od konca 11., do konca 13. stol.) V prvih stopetdesetih letih so si grbe privzemali viteški vojščaki sami. Ker so bili grbi likovno preprosti (heraldične slike), pismenost med ljudstvom pa neznatna, so bili pravno utemeljeni le s preprostim kratkim opisom vsebine, ki jo je potrjevalo "ustno izročilo" (npr.: "rdeči križ na srebrnem ščitu"). Z likovnim razvojem slikovne vsebine grbov, so postajali tudi opisi njihove slikarije zahtevnejši. Ob veliki množičnosti tega pojava je nastala potreba po likovnem redu na ščitih in po urejenosti področja na sploh, s čimer je že nastajalo heraldično pravo. Nastajala je nuja vse to beležiti, zapise pa urejevati v posebne almanaha ("grbovne role"). Prav te so postajale pravni temelj za viteške turnirje, ki so imeli pomen prvih profanih (ne cerkvenih) javnih razvedril. Od približno sredine trinajstega stoletja so vse v zvezi s heraldiko začeli prevzemati oblastniki (knezi, kralji, cesarji). Na dvorih so bile ustanovljene posebne kancelorije, ki so pravno in likovno urejevale podeljevanja statusov plemenitosti najzaslužnejšim podanikom. Zunaj dokaz tega dejstva je bil osebni grb. Dokument, v katerem je bil naveden razlog (zasluge prejemnika) za podelitev statusa plemenitosti, so imenovali "plemenitno pismo" ("Adelsbrief"). V njem so pod osebnimi zaslugami prejemnika zapisani blazon ("opis") grba, njegova barvna upodobitev ter pečateno potrjeno izdajatelja plemenitnega pisma prejemniku. S podobnimi dokumenti so vladarji povzdigovali tudi naselja (tržišča s sejmi) v trge, vendar pa to ni bilo pravilo. Pač pa je bil običaj (vladarska nuja) v tem, da so uveljavljenim in za njih pomembnejšim trgovcem podeljevali status mesta (mestne pravice). Ker je bil v obeh primerih kot zunanji dokaz za določene pravice podeljen grb, imenujemo na splošno takšne dokumente "grbovnice" ("Wappenbrief").

Blazon, grbovni opis

H 12

Takšno, po uradnem oblastniku izdano "pismo", je pomenilo dokument najvišjega vrednotenja. V množičnosti tega dejstva je bil utemeljen in utrjen srednjeveški fevdalni družbeni red. Zaradi zgoraj zapisanih dejstev ima zgodovinski pojav grboslovja tudi sociološki status, kar heraldiko danes bistveno razlikuje od splošnega znakovslovja - emblemografije.

Blazon (poenostavljeno rečeno "opis grba") je torej heraldično strokovna besedna predstavitev grba in je pravno bistvo grbovnega simbola, torej zgodovinske listine "grbovnice".

V današnjih slovenskih razmerah bo nekdanjo zgodovinsko grbovnicu predstavljala odločba, ki jo bo na osnovi strokovne presoje Posebne komisije, predložitelju - kandidatu, izdal Arhiv Republike Slovenije.

Zgodovina je ustvarila nepregledno množico različnih grbov, od katerih je bil le manjši delež tudi zabeležen. Tudi od teh jih je spet le manjši del ohranjenih. Očitno dejstvo pa je, da je heraldika preživela tudi ves novi vek. Brez nje kot istovetnostne prvine ne more niti sedanja informacijska doba. Zanimivo in skorajda paradoksalno je tudi, da se je heraldiki uspelo skozi 850 let v današnji čas prebiti pretežno v izvirnem, srednjeveškem likovnem izrazu.

Zaporedne dekadence krize

Če danes sprejemamo heraldiko v njenem izvirnem in umetniško najbolj dovršenem izrazu (pozna gotika) za osnovo in merilo heraldične preнове (restitucije), tedaj smemo njene različne likovne odklone od njenih izvirnih smernic v umetnostnozgodovinskih obdobjih (od renesanse do moderne), smatrati za dekadence. S tem tvegamo očitno mnogih, da heraldiki ne dopuščamo lastnega razvoja skozi njen zgodovinski čas. Tudi ta vidik drži, vendar s tehtno pripombo: če bi heraldiki dopustili »svobodni« razvoj, je že vsaj od sredine devetnajstega stoletja ne bi bilo več. S splošnim znakovslovjem bi se zlivala v neko nedefinirano celoto, le njena preteklost bi bogatila arhive. Znakoslovje bi ji s svojim razraščanjem zapiralo lastno umetniško prihodnost v kulturo tako, da danes heraldike v tisti emblemografski celoti (razen množice nedefiniranih ščitov) ne bi zaznavali več.

Heraldika je prvič zašla v krizo, ko je prišlo do propada viteštva in njegovih vrednot. Nekje v 14. stoletju ga je začelo izpodkopavati uvajanje ognjenega orožja in z njim bolj discipliniranih ("dresiranih") najemniških vojakov, kar ni spremenilo samo načina vojskovanja, temveč tudi miselnost ljudi in način življenja nasploh. Končna posledica je bil zaton srednjega veka v času okoli leta 1500, ko se je postopoma končalo obdobje t.i. "žive heraldike".

Heraldiki so obstoj v novem veku podaljševale renesančne turnirske prireditve, zatem so jo po svoje krojila k dekorativnosti nagnjena baročna obdobja. Nekoliko spremenjeno poslanstvo so v njej videli ljudje v zadnjih stoletjih drugega tisočletja, ko se je začel razvijati kapitalistični način proizvodnje in kapitalistične miselnosti, na njeni podlagi pa tudi nove vrednote.

Druga velika kriza je nastopila zaradi francoske revolucije 1789, ko so francoske revolucionarne oblasti velik del svoje bogate heraldike preprosto izbrisale in se kajpada odpovedale tudi njenemu nadaljnjemu vodenju. Toda ker vsaka oblast vendarle potrebuje nekakšno znakovslovje ali z danes ustaljenim izrazom, vizualne komunikacije, je Napoleon naročil »izum nove heraldike« in jo potem, ko jo je dobil, seveda tudi uzakonil. Omenjeno znakovslovje so kasneje poimenovali "napoleonska heraldika" (še zlasti nepoznavalcem se zdi zelo podobna pravi heraldiki). Ker je bila napoleonska Francija evropska politična in kulturna velesila, na stari celini še danes čutimo njen »heraldični« vpliv. Zasledimo ga lahko v t.i. srednjeevropski, torej tudi v slovenski heraldiki. Napoleonska heraldika seveda ne premore srednjeveškega duha viteštva in se podreja zgolj emblemografski učinkovitosti. Vse to pa je tudi razlog, da njena strokovna veljavnost v heraldični vedi ni priznana.

V razgibanem 19. stoletju je heraldiko zaradi novega zanimanja za srednji vek po svoje oživila romantika (romantizem 19. stol.), hkrati pa je že z marčno revolucijo 1848 prišlo že do tretje hujše krize. Toda iz kulturnozgodovinskih razlogov in zaradi romantične nostalgije so se v srednji Evropi vendarle ravno takrat pojavila tudi gibanja in združenja za raziskovanje in varovanje tega zgodovinsko pomembnega izročila. Ustanovljenih je bilo namreč več kulturnih društev, katerih cilj je bil zaščititi tako propadajoče plemstvo kot tudi njegovo simboliko, heraldiko: v Italiji leta 1853 Kolegium araldicum, v Nemčiji 1858 Herold, na Dunaju mu je 1875. sledil Adler itd. Švica se je sistematičnega dela za oživitev in ureditev heraldične vede lotila leta 1933 in jo uspela v nekaj desetletjih tudi vzorno urediti.

V teh društvih so sprva večinoma poskušali ohranjati viteško izročilo starega plemstva, kasneje pa so se preusmerili na propadajoče izročilo heraldike. Mnoga so se ohranila do danes, v zadnji četrtini 20. stoletja pa se jim je pridružila še množica novih, nacionalnih. Ne posvečajo se samo grboslovju, temveč tudi rodoslovju in zastavoslovju, ki sta s prvo v kar najtesnejši zvezi.

Odkar je Slovenija polnopravna članica mednarodnih organizacij, kot sta FIAV (Federation International d'Association Vexillologique, angl. International Federation of Vexillological Associations, slo. Mednarodna zveza zastavoslovnih društev, 1993) s sedežem v Zürich in ICGH (International Congress de Genealogique et Heraldique, mednarodno bolj znan po imenu Luxemburška akademija, 1995), se tudi mi trudimo odkrivati našo heraldiko in s temi spoznanji obogatiti slovensko kulturo. Prenova z utemeljitvijo heraldičnih norm iz obdobja pozne gotike (od pribl. 1450 do 1500) in s strokovno jasno razmejitvijo heraldike od emblemografije, »znakoslovja«, je v Evropi trajala kar pol stoletja, torej od konca prve svetovne vojne do 70. let prejšnjega stoletja.

Četrta večja kriza heraldike se je začela po koncu prve svetovne vojne, ko so jo socialistično oz. komunistično usmerjeni režimi nekaterih srednje- in vzhodnoevropskih držav prepovedali celo z zakoni (Nemčija, Avstrija, Sovjetska zveza in njeni sateliti). V ta okvir pravzaprav sodi tudi Slovenija, ki se je po prvi svetovni vojni oddaljila od srednjeevropske in se v novi matični domovini pod močnim srbskim vplivom približala balkanski kulturi. Vladajoči srbski režim je tovrstno tradicijo, seveda z izjemo državne in kraljeve heraldike, nasploh prepovedal.

Peta velika kriza in z njo pravo opustošenje se je v heraldiki začela s prevlado marksistične ideologije kot posledice zmagovitega socializma, ki se je malo pred sredo 20. stoletja razširil po vzhodni in delu srednje Evrope, kamor je v okviru takratne Jugoslavije politično sodila tudi Slovenija. Toda podobno kot že prej Napoleonova tudi sovjetska oblast ni mogla brez istovetnostne simbolike. Zato je razvila nekakšno socialistično heraldiko, ki se je pod zahodnimi vplivi začela že sredi 60. let stapljati s svojo izvirno predhodnico. V današnji Ruski federaciji ima heraldika seveda spet mesto, ki ji pripada.

V zadnji četrtini 20. stoletja se je končno začela prepotrebna restitucija ali prenova, ki ponovno oživlja bistvo izvirne heraldike in jo čisti vsega, kar so vanjo v zadnjih petih stoletjih nanosili najrazličnejši umetnostni in družbenopolitični tokovi.

Stranpoti v heraldični umetnosti

Ljudje, ki so se ukvarjali z grafičnim oblikovanjem – slikarji, grafiki, graverji, oblikovalci, arhitekti – so živeli in mnogi še vedno živijo v prepričanju, da je treba heraldiko prenoviti s slikovnimi dopolnitvami. V grbe so na veliko vnašali nove, »moderne« attribute. Podoben

primer so tudi heraldični ponaredki (nem. Wappenfälschung) in heraldični konstrukti (Schwindelwappen), izdelani in prodajani kot ponazoritve izvirnikov, ki jih v resnici nikoli ni bilo. Oboje se je razširilo že v 19. stoletju, ko so nekateri za posamezne naročnike ponovno »odkrivali« in izdelovali grbe njihovih rodbin, pri čemer so se sklicevali na izvirna almanaha Europäische Wappenbuch in Europäische Wappenrolle, ki nista nikoli obstajala. Tovrstna dejavnost seveda ni imela zveze ne s heraldičnimi izročili ne s stvarno genealogijo.

Stvar je šla takrat zaradi količine emblemografskih novotarij tako daleč, da je heraldiki grozilo malodane zlitje z nekim splošnim znakovslavjem. Pozneje so k uveljavitvi heraldične restitucije pripomogle svetovne avtoritete, kot so denimo dr. Otfried Neubecker, dr. Walther Leonhard, dr. Bruno Haim (tudi naslovni londonski nadškof), D. L. Galbreath, dr. Hans Jäger–Sunstenau in drugi. Opravljenega je bilo veliko dela in objavljenih veliko knjig. V več kot treh četrtinah stoletja je v tem okviru nastalo ogromno raznolikega kulturnega bogastva.

Razumljivo je, da tudi slovenska heraldična restitucija priznava vse utemeljene in dokumentirane delitve heraldične vede, kakor tudi vse zgodovinske (po današnjih merilih sicer dekadence) heraldične rešitve, ki so izvorno dokumentirane.

Ker je heraldika v svojem bistvu precej konservativna in v prevladujoči meri eksaktna (celo "statična") veda, je treba heraldične simbole striktno, celo pravno utemeljevati. To pa je mogoče seveda le v primeru, če zanjo po vsem svetu veljajo ista pravila. Vsak tako zasnovan grb in vse njegove prvine morajo biti vsepovsod prepoznavne enotno in nedvoumno.

Restavracija heraldike

Okoli leta 1920, torej po koncu prve svetovne vojne, so se začeli zlasti umetnostni zgodovinarji in heraldiki v evropskem in svetovnem merilu spraševati, kakšen odnos naj ima moderna doba do heraldike. Šlo je za vprašanje, ali jo opustiti oz. prepustiti arhivom in zgodovini, ali pa jo kot temeljno prvino zahodne kulture voditi naprej. Na podlagi spoznanja, da si evropske zgodovine, umetnostne zgodovine, sociologije, kulturne antropologije ipd. brez heraldike ni mogoče predstavljati, so se odločili za njeno ohranitev. Prav to pa je odprlo vprašanje, katero oz. kakšno heraldiko voditi v prihodnje in na kakšen način jo vključiti v življenje.

RESTITUCIJE V SLOVENSKI HERALDIKI

Slovenski grboslovni jezik

Vsaka veda ima svoj strokovni jezik. Ker je heraldična ena najstarejših, velja zanjo ta posebnost še toliko bolj. Bistvo vsakega takega jezika je v tem, da je v njem čim manj poljubnosti in približnosti in da ima vsak njegov izraz natančen, jasen in nedvoumni pomen. To hkrati pomeni, da imata tudi vsak heraldični atribut in vsaka njegova lastnost svoje nezamenljivo poimenovanje.

Grbovna podoba zagotavlja jasnost izraza samo takrat, ko je grb upodobljen heraldično, to je s heraldičnimi atributi na heraldičnem ščitu in v heraldičnih barvah. Jasnost, kratkost in jedrnatost blazona, besednega opisa, je najlažje doseči pri klasičnih atributih, ki imajo vsako

pozo svoje postave oziroma figure »normirano« in jo že izraz sam točno opredeljuje. Med vsemi heraldičnimi atributi ima na primer lev največ normiranih poz, natančno 50.

Nasprotno velja, če grb ni strokovno upodobljen, da atributov in njihovih lastnosti v blazonu v tem primeru ni mogoče pravilno »najavljati«. Edini izhod je splošen in torej le približen opis vsebine grba. Toda neheraldično izražanje onemogoča pravno eksakten zapis, kar seveda ni sprejemljivo.

Heraldični jezik je v nekem smislu torej tudi pravniški; za blazon – kratko, jedrnato in nedvoumno besedno predstavitev grba – torej potrebujemo ustrezno heraldično izrazje. Ker mnogi strokovni izrazi iz heraldične in veksilološke teorije niso prevedljivi, nam ne preostane drugega, kot da prevzamemo mednarodno veljavne izraze, saj lahko v nasprotnem primeru le opisujemo in s tem tvegamo profanizacijo heraldike. Kljub vsem tem težavam je videti, da heraldična umetnost ni samo eden od pedagoških pripomočkov za uvajanje mladih v likovno umetnost, temveč tudi odlično pomagalo za splošno kultiviranje osebnega izražanja.

V heraldiki smo Slovenci večinoma uporabljali nemško izrazje in ga dopolnjevali s slovenskim, romanskim in celo angleškim. Ko se je začelo slovenstvo po koncu prve svetovne vojne krepiti še v državotvornem smislu, je to izboljšalo razmere tudi za razmah naše kulture. Zaradi takratnih političnih okoliščin je slovenska heraldika ostala na obrobju, zato je ni bilo mogoče odkrivati in jo utemeljevati. Do neke mere se je z njo ukvarjal zgodovinar dr. Josip Mal, kasneje še ljubitelj zgodovine Ferdinand Tancik, ki je v našo heraldiko uvedel vsaj nekaj izrazov, zelo veliko delo pa je opravil prof. dr. Božo Otorepec; po letu 1960 je utemeljil slovensko sfragistiko (pečatoslovje), ki je v mnogih primerih podlaga naše krajevne ali lokalne heraldike. Širšo poglobitev v tovrstno problematiko je zahtevala šele praktična uporaba heraldike po osamosvojitvi.

V nadaljevanju bomo povsod, kjer bo to mogoče, uporabljali slovenske grboslovne izraze. Zaradi boljše razumljivosti in izogibanja preobsežnemu ponavljanju bomo v besedilu izmenoma uporabljamo izraza "grboslovje" in "heraldika". Ker pa naj bi izraz grboslovje pomensko pokrival le del heraldične vede, bi bil za celoten pojem heraldike morda ustrežnejši slovenski izraz »grbovništvo«.

Vpogled v heraldiko

Vsi grafični znaki so lahko simbolnega pomena. V splošnem znakovstvu, ki ga soustvarjata heraldika in emblemografija, razlikujemo prvo od druge po tem, da je heraldika eksaktna (natančno opredeljena, jasna, dovršena in enkratna po svojem izrazu) veda s točno določeno izraznostjo in unikatno razlago. Heraldika ima družbeno in pravno konotacijo, njeno poslanstvo pa značaj nespremenljive stalnosti. V nasprotju z njo je emblemografija mnogo bolj splošna in pomensko odvisna od danih okoliščin. Zaradi tega ni eksaktna, dopušča več razlag in torej nima značaja stalnosti. Emblemografija skratka sodi v poljubno krašenje, poslovno oglaševanje (podjetniške znamke) in s tem v ekonomsko propagando nasploh, dalje v turistično in športno identifikacijsko simboliko (turistični znaki, športni znaki, klubske značke), oznake na uniformah vseh vrst ipd.

Po svoji obliki in vsebini se celotna evropska srednjeveška heraldika deli na ibernsko, francosko, angleško-škotsko, skandinavsko, italijansko, italijansko-beneško, srednjevropsko in vzhodnoslovansko. Slovenska spada v srednjevropsko, ki jo sestavljajo heraldike naših zgodovinskih dežel, (srednjeveških) trgov in mest ter heraldika posvetnega plemstva,

cerkvenih ustanov, redov, bratovščin, cerkvenih dostojanstvenikov, združenj (v srednjem veku in kasneje npr. stanovska heraldika, kot so heraldike viteških in cehovskih združenj itd.). Ker je zgodovinska heraldika za naš današnji kulturni prostor nastajala večinoma na dunajskem dvoru, deloma tudi v Gradcu, je zelo podobna splošni avstrijski heraldiki. Ohranila se je tudi tradicionalna heraldika, ki je v preteklosti nastajala spontano, le da brez pravnih utemeljitev. En njen del je ustvaril kranjski polihistor J. W. Valvazor.

Po osamosvojitvi Slovenije smo v tedanjem društvu Slovenski ščit (1991–1994, v sodelovanju z MNZ) dali pobudo, naj ima naša heraldika v srednjeevropskem okviru slovenski izraz. Gre za prizadevanje, ki je v slovenski heraldiki prisotno že vse od nastanka prvih heraldičnih simbolov za občine.

Heraldično pravo

Ker pomeni grboslovje pojem, ki utemeljuje istovetnost tiste fizične ali pravne osebe, ki jo z grbom predstavlja je jasno, da ima ta veda tudi pravno kotonacijo. Prav za to mora biti heraldika tudi pravno urejena, se pravi da mora delovati po lastnih pravnih normah, kar imenujemo "heraldično pravo". Začetek heraldičnega prava je seveda sočasen z nastajanjem heraldike, približno 1150. To pravo je začelo nastajati zaradi podobnosti ali enakosti grbov dveh različnih oseb, za kar je bilo nujno poseči v sam način oblikovanja grbovnih heraldičnih vsebin. S širjenjem heraldike se je moralo kajpak poglobljati tudi heraldično pravo.

Pri tem gre za sila široko področje različnih a vendar specifičnih zakonitosti, ki vsklajujejo po eni strani medsebojne heraldične danosti (kako naj bo naslikan grb), po drugi strani pa omogočajo te danosti vsklajevati s potrebami po heraldiki v vsakdanjem življenju (kateri zvrsti naj vsebinsko ustreza grb ter da se v izogib zamenljivosti ne podvaja slikovna vsebina). Heraldika brez heraldičnega prava ne bi mogla funkcionirati, torej niti obstajati. V pričujoči heraldični restituciji smo od celotnega njenega prava izvzeli le tiste najpomembnejše norme, ki so neobhodne za ustvarjanje današnje slovenske heraldike.+++

- Risba oz. slika grba brez blazona nima veljave grba, kakor tudi sam blazon ne more nadomestiti grba. Celoto heraldičnega simbola ustvarjata šele oba skupaj.
- Podoba grba v risbi nima veljave dejanskega grba, temveč je samo informacija o grbu.
- Danes veljavni grbi ne smejo biti upodobljeni v barvnem zaporedju zastave naroda ali države oziroma, na ravni zvezne države ali dežele, deželnega zaporedja teh barv.
- Do heraldične podobe ali slike v pomenu nacionalnega simbola ima pravico izključno narod, torej »lastnik« te barvne slike, oziroma država tega naroda (nacija).
- Atributi postav in figur po svojem videzu ne smejo biti zamenljivi z enakimi ali (preveč) podobnimi predvsem v domači pa tudi sosednji heraldiki. Dosledno se izogibamo atributom, ki so že domena tujih heraldik (npr. berlinski medved).
- Grb rodbine (slikovna vsebina ščita) je za vso moško članstvo rodbine lahko enak, grbovno okrasje je lahko različno. Predvsem šlemni okras (dragotina) mora biti za vsakega člana rodbine drugačen (unikaten).

- Grbe zgodovinskih rodbin oz. dele teh grbov se sme uporabiti samo, če je rodbina že izumrla. V nasprotnem primeru je treba imeti dovoljenje njenih potomcev.
- Za uporabo rodbinskega ali cerkvenega grba, še zlasti za prevzem celotne vsebine grba, za občinski simbol je treba imeti tehten razlog. Povedano konkretnije, to se sme storiti le v primeru, če je zemljiška gosposka v preteklosti bistveno pripomogla k razvoju kraja.
- Restitucija varuje nacionalni značaj heraldike.***, kar pomeni, da ščiti v slovenski heraldiki tisto nijanso njenega slikovnega upodabljanja, ki je lastna samo slovenski heraldiki in po kateri naj bi bila le-ta v celotni srednjeevropski heraldiki tudi prepoznavna. +++
- Pri oblikovanju novega grba kraja, ki ima več zgodovinskih grbov, izhajamo samo iz tistih, ki heraldičnopravno in zgodovinsko niso sporni, iz najstarejšega pa le pod pogojem, da je heraldična restitucija pri njem izvedljiva.
- Naša lokalna heraldika je ločena od cerkvene heraldike, zato istovetnostnih simbolov posameznih cerkva na Slovenskem ne sprejema. Taki simboli so npr. katoliški Križani, muslimanski polmesec, evangeličanska heraldična roža itd.
- Restitucija mora zgodovinsko dokumentirane sestavine danega grba in njegove barve upoštevati, kar pa ne pomeni, da jih zgolj kopira, temveč v blazonu navedene barve uporablja vsebinsko in heraldičnobarvno avtentično.

V nadaljevanju bomo med drugim uporabljali izraza postava in figura. Postave imajo bitja – ljudje, živali, alegorična bitja in rastline (za katere pride v poštev tudi izraz vitez). Figure (oblike, podobe) imenujemo posamezne dele postav in celote predmetov iz mrtve narave, tudi artefakte (izdelke človeških rok). Več o tem v naslednjem poglavju.

Restitucijske norme

V restituirani heraldiki pomenijo:

- Predmeti iz žive narave – ljudje, živali in rastline – so heraldične postave.
- Predmeti iz nežive narave so heraldične figure.
- Heraldika simbolno dokumentira istovetnost v pravem gotskem slikarskem slogu, kar velja tudi za barve.
- Posamezna barvna polja morajo biti obrobjena s črno črto, njena debelina pa prilagojena sliki, ne glede na to, ali gre za heraldično sliko ali samo za heraldične figure, in tudi ne glede na vsebino grba.
- Restitucija se pri upodabljanju vsebine grbov izraža praviloma ploskovno in ne prostorsko. Izjeme, kot npr. rondel v arhitekturi, so heraldikom znane. Tridimenzionalno je lahko le grbovno okrasje.
- Heraldični ščit v eni sami barvi ne pomeni grba, niti informacije o grbu. Podoba te vrste lahko fizično ali pravno osebo inkognito le najavlja. ***

V zgodovinski heraldiki so včasih "najavljali" osebe "v inkognitu". Šlo je za osebnosti, ki so bile pri neki pravni zadevi prisotne, niso pa želele biti identificirane, oz. uradno predstavljene z njihovim simbolom istovetnosti. To so "dokumentirali" s samo enobarvnim ščitom brez dejanske grbovne povednosti. Po koncu 19. stoletja tako predstavljeni simbol nima svojstva grba, s tem pa tudi nima pomena identifikacijskega simbola.+++

- Heraldična teorija napisov v črkah, številkah, runah ipd., ne glede na njihovo morebitno izpričanost v temeljnih pečatih, ne sprejema, ker so v nasprotju s temeljnim poslanstvom heraldične izraznosti.
- Še zlasti v lokalni heraldiki dosledno izhajamo iz posvetne zgodovine, tradicije, kulture in narave, iz najznačilnejše razpoložljive vsebine, ki jo potem uporabimo pri zasnovi, kompoziciji in izvedbi grba.
- Heraldična teorija spomenikov, lapidarijev, arhitekturnih stvaritev, zemljevidov, izkopanin, njihovih delov, takih ali drugačnih unikatnih posebnosti ne dovoljuje sprejemati v grb, in to prav zaradi njihove unikatnosti, ki onemogoča heraldično pravilno (torej prepoznavno) blazoniranje.
- Če je lokalni grb izdelan na podlagi pečata in ima samo slikovno tradicionalno dokumentacijo, nima pa zgodovinsko dokumentiranega blazona, ga je treba izvesti v skladu z načeli heraldične restitucije.
- Če predlog grba temelji zgolj na emblemskem geometrijskem pravilu in torej nima blazona, to pomeni, da s heraldiko nima nobene zveze.
- Podobe, ki jim ne moremo določiti pomena, niso uporabne. Blazon ni zadovoljiva obrazložitev nejasnega predmeta na ščitu.
- Heraldična norma imenovanega videza nekega atributa ima prednost pred naravnim videzom.
- Slikovne impresije, ki naj bi predstavljale več pomenov hkrati, so v heraldiki prepovedane.
- Tudi bogatenje atributa oz. njegovega slikovnega izraza za dosego večpomenskosti je v heraldiki prepovedano, ker sodi v emblemografijo.
- Vse osebe, postave in figure grba so obrnjene naprej, to je v heraldično desno (opazovalčevo levo) stran, z izjemo desnih postav in figur v sekanem ščitu, ki lahko zaradi umetniškega učinka gledajo v prerez oz. razdelilno črto ščita. Izjema je heraldični leopard.
- V heraldični restituciji in oblikovanju novih heraldičnih simbolov uporabljamo cerkvene attribute (svetnike in njihove identifikacijske predmete ali živali) samo v dveh primerih. Prvič, če je simbol zgodovinsko dokumentiran z izvorno grbovnicco, in drugič v grbih krajev, katerih imena so izpeljana iz imena krajevnega zavetnika (npr. pri sv. Juriju je ime kraja Šentjur, Šenčur, Sveti Jurij itd.). Če je grbovnica ohranjena samo v izročilu, velja grb za tradicionalnega in s tem za pogojno zaščitenega

- V lokalni heraldiki lahko nastopa podoba cerkve kot atribut, vendar z upoštevanjem heraldične logike. Ne smemo zagrešiti anahronizma denimo z baročno cerkvijo na gotško stiliziranem grbu.

- Napoleonska heraldika ima veljavo (za reprodukcijo) le v primeru izvirnega heraldičnega dokumenta. Zidne in ladijske krone ter različne barete se lahko kot grbovni okras uporabijo samo v primerih, ko je na voljo izvirna dokumentacija.

- Naravni videz živali, ki že imajo svojo heraldično podobo in veljavo, heraldika seveda zavrača.

- Attribute in njihove sklope snujemo po heraldični logiki, tako da je vsebina prikazana na kolikor mogoče naraven, jasen in razumljiv način.

- Heraldično logiko je treba upoštevati tudi pri predstavljanju renesančne heraldične arhitekture, le da s pravico do poudarjanja pomembnejših detajlov.

Heraldični zgodovinski in današnji ščiti, Tabela I

H 10.

V heraldični zgodovini ne smemo prezreti dejstva, da so se sicer enaki ali med seboj zelo podobni ščiti uporabljali v različnih evropskih deželah v medsebojnem časovnem zamiku. Tako je bilo npr. srednjenemško viteštvo opremljeno s »poznogotskim (sanitskim) ščitom« ž okoli leta 1350 (torej že v času t.i. zrele gotike), medtem ko je enak viteški ščit začelo uporabljati madžarsko viteštvo petindvajset in angleško celo petdeset let kasneje.

- zgodnjegotski trikotni ščit (12. in 13. stol.),
- spodaj koničasti in zgoraj zožani zrelogotski ščit (13. in 14. stol.),
- spodaj koničasti zrelogotski ščit (14. in 15. stol.),
- spodaj polkrožni poznogotski ščit,
- spodaj polkrožni in koničasti ščit (sanitski) (15. stol.),
- spodaj polkrožni, desno zasekani renesančni ščit (16. stol.).

Današnja evropska kultura uporablja v svojih nacionalnih grboslovjih zgornjim enake ali podobne ščite, najbolj znani so upodobljeni v Tabeli II:

a/ - trikotni (zgodnjegotski) ščit,

b/ - (zgodnje- oz. zrelogotski) spodaj koničasti ščit,

c/ - spodaj polkrožni (zrelogotski) ščit,

d/ - spodaj polkrožni in zgoraj razširjeni (novodobni) ščit,

e/ - spodaj koničasti (poznogotski - sanitski) ščit,

f/ - štirioglati, spodaj koničasti (napoleonski) ščit,

g/ - spodaj koničasti (poznogotski - sanitski), zgoraj povišani (slovenski) ščit. –

H 1, H 2, H 3, H 10 - Tabela II, Slika G -1

Širina ščita v predloženem grbu naj bo 135 mm (višina njegov zunanji rob obdaja bela obroba širine 2 mm, temu naj sledi navzven zlata (rumena) obroba 2 mm.+++)

V novejši heraldiki ima absolutno prednost spodaj koničasti zrelogotski (sanitski) ščit, spodaj polkrožni zrelogotski ščit, imenovan tudi španski, ter spodaj polkrožni in koničasti (sanitski) ščit. Pomen ostalih je zgodovinski, izjema je le dokumentirana heraldika.

Slovensko grboslovje je za upodabljanje svoje lokalne heraldike sprejelo ščit, ki je podoben španskemu, le da mu je dodalo sanitsko konico (ki nekoliko spominja na tudorski lok, znan iz poznogotske arhitekture na Otoku). Ta ščit smo zgoraj povišali in ga privzeli kot »slovenski heraldični ščit«. Predlog strokovni komisiji so tudi ščiti za lokalno heraldiko, in sicer:

- za grbe pokrajin,
- za grbe mestnih občin in občin,
- za grbe krajevnih skupnosti.

/Gre za vprašanje ali naj se za boljše razpoznavanje simbolov ščiti različnih hierarhičnih stopenj med seboj razlikujejo ali ne. O tem, ali bodo za vso slovensko lokalno heraldiko enaki ali različni, bo odločala posebna komisija/.

Slovenska heraldika strogo upošteva heraldične strani ščita, levo in desno. Tako imamo domače izraze že tudi za posamezne predele ščita, kot npr. čelo, prsni predel, srčni ščit, v pasu ščita, dno, desni in levi vogal, desni in levi bok, desni in levi lok itd., kar vse je razvidno iz Tabele V.

Urejevanje heraldičnih ščitov v smislu razmerij ščitovih stranic se je začelo s heraldičnim romantizmom že proti sredini devetnajstega stoletja. Od tedaj šele poznamo različne dimenzije in razmerja stranic heraldičnih ščitov v metričnem sistemu. To vrstne srednjeveške potrebe so zadovoljevale mere v komolcih, pednjih in palcih. Vendar pa tako kot se že ni v viteških časih pri (borbenih) ščitih polagalo pozornosti natančnejše dimenzije ščitov, se jih tudi danes v prenovitvenih težnjah heraldike ne polaga. Za heraldiko je veljaven samo blazon (strokovni opis), kajti tudi v srednjem veku niso poznali niti tehniškega izražanja niti njene praktične uporabe. Vse to so razvila šele zadnja stoletja. V skrajnosti kakšnega posebnega heraldičnega oblikovanja se sicer poslužimo Neubeckerjevih ali Leonhardovih geometrijskih norm, sicer pa je heraldično oblikovanje ščitov odvisno od prefinjenega občutka za pravšnjo, umetnostno zgodovinskim dobam ustrezno podobno ščita. V tem je tudi razlog zakaj v tem sestavku niso navedena razmerja ščitovih stranic. To bi nas zavajalo v danes tako moderna »geometrijska pravila grba«, kar dejansko s heraldiko nima nobene zveze in jo dobesedno profanira. Geometrijska razmerja ščita torej ne ustrezajo duhu heraldike. Tu notri pa se skriva tudi razlog za pozornost »zgodovinskim podrobnostim« ščitov, vsled česar bralcu niso posredovane mere in razmerja stranic zgodovinskih ščitov. Heraldika je srednjeveška veda, zato jo presojajmo v srednjeveškem duhu in seveda s tedanjimi načini za presojo videza njenih ščitov.

»Slovenski ščit« je zasnovan na poznogotskem ščitu s sanitsko konico s tem, da je glava ščita povišana za približno eno desetino njegove višine (glej konstrukcijo.)

Konstrukcija poznogotskega ščita sanitske oblike – Tabela IX,m (devet alinej)

- I. - Vzamemo kvadrat s stranico (npr. 8 cm) in skozenj potegnemo horizontalno središnico (simetralo), ki z vertikalnima stranicama, torej desno in levo, ustvarja središnji točki stranic, desno točko (1) oziroma levo točko (2).
- II. – Vertikalna simetrala razdeljuje spodnjo in zgornjo stranico kvadrata v točkah (3) in (4) s čimer deli kvadrat na dva, desni in levi pokončni pravokotnik
- III. - Iz središča osnovnice kvadrata (4) začrtamo desno diagonalo (5) oziroma levo diagonalo (6) navzgor v desni oziroma levi kot pravokotnika.
- IV. - Iz središča osnovnice kvadrata, torej iz točke (4) s šestilom začrtamo preko zgornje točke (3) krožni lok, s katerim sekamo diagonali (5) in (6), s čimer dobimo sečiščni točki (A) in (B).
- V. - Preko točk (A) in (B) potegnemo paraleli (7) in (8) vertikalnim stranicam kvadrata tako, da ti pravokotno sekata obe horizontalni stranici kvadrata, s čimer dobimo spodaj na osnovnici točki (C) in (D), na zgornji stranici kvadrata pa točki (E) in (F).
- VI. - Skozi sečišči (A) in (D) ter sečišči (B) in (C) začrtamo desno diagonalo (7), oziroma levo diagonalo (8).
- VII. - Horizontalni simetrali kvadrata začrtamo za $1/16$ (eno šestnajstino, kar znaša v danem primeru 0,5 cm) povišano premico (10), ki z novima vertikalama (7) in (8) ustvarja sečiščni točki (G) in (H), z diagonalama (8) in (9) pa sečišči (I) in (J).
- VIII. - Z v točko (I) postavljenim šestilom začrtamo krožni lok iz točke (H) v središče osnovnice kvadrata, torej v točko (4), oziroma z v točko (J) postavljenim šestilom začrtamo krožni lok iz točke (G) v isto točko (4), dobimo desni in levi lok stranic heraldičnega ščita.
- IX. - Če očrtamo točke (E) in (F) zgoraj in še nkrat na desni točko (E) preko (G) do središčne točke (4) spodaj ter analogno očrtamo točke (F), (H) in (D) spodaj, dobimo lik poznogotskega ščita s sanitsko konico.
- X. – Za več ko povečamo razdaljo med horizontalo (10) in horizontalno simetralo kvadrata, bolj se bosta zvišali točki (I) in (J). S takšnim daljšanjem radija se zravnata desni in levi krožni lok, ki očrtavata spodnji del ščita. Po tem načinu zadobiva ščit bolj trikotno podobo.

Konstrukcija »slovenskega ščita« - Tabela X, (deseta alineja)

Za osnovo »slovenskega ščita« velja konstrukcija poznogotskega ščita s sanitsko konico od I. Do vključno IX. alineja. Če upoštevamo X. Alinejo kot spremenljivo, postavimo alinejo XI kot končno za podobo slovenskega ščita. V sečišče obeh simetral kvadrata postavimo šestilo in skozi sečišči (A) in (B) očrtano kroni lok. Teme konkavne višine loka nad zgornjo stranico ščita, nam določi višino podaljšanje poznogotskega ščita v slovenski heraldični ščit.

Slovenski Heraldični ščit za lokalno heraldiko – Tabela XI, (alineja)

Po konstrukciji Tabele X pridobljenemu ščitu širine 14 cm, ima njegov rob debelino črte 4 pt. Ščitu orišemo zunanji okrasni zlati okvir enake šablonske oblike, ki je od roba ščita oddaljen za $1/70$ ščitove širine. Zlati okvir je po notranji in zunanji strani obrobljen s črno črto ščitovi obrobi sorazmerne debeline, ki v tem primeru znašajo 1,5 pt.

Okvir ima le okrasni značaj pri vseh grbih lokalne heraldike, ga ne blazoniramo pač pa ga k blazonu grba le pripišemo.

GRBOVNA VSEBINA ŠČITA

Splošno

Slovenska heraldika ne sprejema vse množice ščitovih oblik, ki so se porajale v teku zgodovinskih obdobj. To bi bilo v nasprotju z normami heraldične restitucije. Izjema je že omenjena dokumentirana heraldika.

- V vsebini grbov je treba strogo razlikovati zlasti med lokalno, osebno (in rodbinsko), korporacijsko in cerkveno heraldiko.

- V enem grbovnem polju sme biti le en atribut, ki pa lahko nastopa dvakrat ali celo večkrat. Običajna postavitev treh atributov od zgoraj navzdol je 2 + 1. Najvišje, sicer neobičajno, število enakih atributov je sedem. V grbu jih predstavimo v položaju 2 + 2 + 2 + 1. Drugačno postavitev kot npr. posejanost ali pa posajenost atributov moramo posebej napovedati v blazonu.

- Heraldično krzno v zgodovinski heraldiki spoštujemo, v novodobni opuščamo.

Heraldične delitve ščita na polja .

H 4, Tabela III, Slika 9 četverjeni ščit + izjemoma srčni ščit, Slika 2

Ščiti iz obdobja praheraldike (pribl. 1150 do 1250) so bili preprosti, vsa ščitova plošča je predstavljala eno heraldično polje. Kasnejši razvoj heraldike je še v srednjeveških obdobjih ščitove plošče razdelil in sekal na več heraldičnih polj tako, da so cesarski grbi v 19. stoletju vsebovali že tudi po več deset heraldičnih polj. Današnja slovenska heraldika sprejema na enem ščitu največ štiri heraldična polja, torej četverjeni ščit (+ izjemoma z morebitnim srčnim ščitom). +++- Delitve ščita naj bodo čimbolj preproste, največ na štiri polja, s tem da so strokovno (heraldično) utemeljene.

Heraldika ne sprejema cele množice delitev ščita, saj je (po Leonhardu) vseh več kot tisoč, ker bi bilo to v nasprotju s temeljnim poslanstvom heraldične restitucije.

Velik del teh delitev nastaja že z različnimi kombinacijami heraldičnih rezov. Tudi slovenski heraldični jezik nima toliko prepoznavnih nesestavljenih delitvenih imen, vsaj ne takih, ki bi nastopala kot samostojni heraldični izrazi. Zato iz srednjeevropske heraldike povzemamo le preprostejše, najpogostnejše in lahko prepoznavne heraldične delitve. Izjema so tudi v tem primeru zgodovinsko dokumentirani grbi.

Navajamo torej le delitve, ki so za restituirano heraldiko še primerne (v starejši heraldiki so pomenile le podlago za množico različno kombiniranih delitev). Tabela III.

Če se na ščitu pojavlja tudi manjši (srčni) ščit, mora imeti isto obliko, kot glavni ščit.

1. - sekani ščit,

2. - deljeni ščit,
3. - sekani in deljeni,
4. - deljeni in sekani,
5. - zgoraj sekani in spodaj deljeni,
6. - zgoraj deljeni in spodaj sekani,
7. - desno poševno sekani,
8. - levo poševno sekani,
9. - četverjeni ščit,
- 10.- raztrojeni ščit (ojnična delitev),
- 11.- obrnjena ojnična delitev,
- 12.- valovito sekani,
- 13.- valovito deljeni,
- 14.- heraldični hrib,
- 15.- heraldični vdor,
- 16.- heraldični klin,
- 17.- obrnjeni heraldični klin,
- 18.- heraldični trn,
- 19.- obrnjeni heraldični trn,
- 20.- razprta zavesa,
- 21.- obrnjena heraldična zavesa,
- 22.- škarnična delitev,
- 23.- obrnjena škarnična delitev ščita,
- 24.- heraldični dvohrib,
- 25.- heraldični trohrib.

Če se na ščitu pojavlja tudi manjši (srčni) ščit, mora imeti isto obliko, kot glavni ščit.

Rezi heraldičnega ščita, Tabela IV

Navajam 15 najpogostnejših. Lahko so navpični, vodoravni ali poševni:

1. - cinasti rez,
2. - dvojni cinasti,
3. - skodelni,
4. - stebrasti,
5. - laški cinasti (lastovičji),
6. - železnoklobučni,
7. - kljukasti,
8. - križevni cinasti,
9. - zobčasti,
- 10.- koničasti,
- 11.- lokovni,
- 12.- obrnjeni lokovni rez
- 13.- trnasti rez,
- 14.- kačasti (valoviti),
- 15.- valoviti rez,
- 16.- oblakasti,
- 17.- plamenasti rez.

S heraldičnimi delitvami in rezi ščita nastajajo na njegovi plošči predvsem geometrijski liki. Če so tako dobljena polja različno obarvana in na ščitu ni predstavljen noben atribut, dobimo heraldično sliko. Tako so nastajali pragrbi v 12. in 13. stoletju.

Deli ščita, Tabela V

V Tabeli V. so navedena predvsem običajna, največkrat uporabljena mesta na ščitu (starejša heraldika pozna še celo vrsto izpeljanih kombinacij).

1. - ščitovo čelo,
2. - srčni del,
3. - pas,
4. - dno,
5. - desni bok,
6. - levi bok
7. - desni kot,
8. - levi kot,
9. - prvi kvadrant,
10. - drugi kvadrant,
11. - tretji kvadrant,
12. - četrti kvadrant,
13. - srčni ščit,
14. - ščitov trak,
15. - ščitova letev,
16. - ščitov steber,
17. - ščitov tram,
18. - desna lenta,
19. - leva lenta,
20. - škarnica,
21. - šahirani ščit,
22. - rombirani ščit,
23. - rondirani ščit,
24. - heraldična zvezda,

25. - obrobljeni ščit.

Heraldični križi, Tabela VI

Križi (v tematskih leksikonih jih najdemo okoli 400) so splošni simboli, heraldika pa uporablja predvsem tiste s posebnimi imeni, ki jih med drugim tudi ni treba opisovati. Drugače pa je pomembna že razmeroma majhna razlika v izgledu, saj križ zaradi nje dobi nov pomen in tudi novo ime.

V slovensko restituirano heraldiko sodi le tistih 30, ki so v današnji heraldiki najpogostejši in najprepoznavnejši, kar olajša tudi blazoniranje grbov. Ti križi so v precejšnji meri nekakšne heraldične dvoživke, saj mnoge od njih lahko presojamo kot heraldične attribute ali kot heraldične slike.

1. - prečni križ,
2. - grški,
3. - latinski (katoliški),
4. - podstavljeni,
5. - stopnični,
6. - petrov (obrnjeni),
7. - tau, Antonov,
8. - koptski (egipčanski),
9. - Andrejev,
- 10.- ojnični,
- 11.- mavrski, mauricius,
- 12.- kardinalski križ,
- 13.- lorenski, madžarski križ,
- 14.- patriarhov,
- 15.- pontifikalni, papeški,
- 16.- ruski,
- 17.- šapasti,

- 18.- mantuanski,
- 19.- železni,
- 20.- tuluški,
- 21.- jeruzalemski,
- 22.- plamenski, ognjeni, švicarski,
- 23.- oktagram, notarski, sodniški,
- 24.- malteški,
- 25.- sidrni,
- 26.- burbonski, lilijasti,
- 27.- svastika, kljukasti,
- 28.- druidska noga, pentagram, abotni križ,
- 29.- okenski,
- 30.- keltski.

Heraldične slike, (razvidno tudi iz Tabele V.)

- dvakrat sekani ščit, tvori heraldični steber,
- dvakrat deljeni ščit, tvori heraldični tram,
- dvakrat desno poševno sekani ščit, tvori desno poševni steber oz. desno lento,
- dvakrat levo poševno sekani ščit, tvori levopoševni steber oz. levo lento,
- dvojno sekani in dvojno deljeni ščit tvori ščitov križ, šahirani ščit,
- dvojni škarnični rez tvori heraldično sliko škarnice, itd.

Vsebinska zasnova grba

H 5, Tabele III, IV, V

Slikovna vsebina grba je odraz fantazije, ki pa je v heraldiki omejevana s heraldičnimi pravili. V tem so pomembnejša pravila delitve ščitov (grbovna polja), heraldičnih rezov med grbovnimi polji ter heraldičnih barv itd. Izbor atributov je deloma omejevan s tim heraldično logiko, da ne preidemo v profanacijo grbovne vsebine oz. povednosti. Sicer pa izbor atributov ne omejujejo pojmi smiselnih "komplementarnosti" (primer smiselne

komplementarnosti kovaškega simbola: kladivo - klešče; itd.). Tako npr.: dovoljuje soseščina grbovnih polj predstavljanje atributov poljubnega izbora in videza.

V slovenski krajevni heraldiki izbiramo grbovno povednost predvsem iz naslednjih področij:

- iz zgodovine in ali iz tradicije,
- iz kulture in
- iz narave (podzemski in nebesni pojavi ter flora in favna). +++

Heraldični atributi

H 6, H 7

- V restituirano heraldiko sprejemamo tiste attribute žive in nežive narave, ki jih je mogoče preveriti v heraldični gramatiki (predvsem tisti pred letom 1500) oz. v splošno znanih in priznanih heraldičnih leksikonih.
- V podobah atributov poudarjamo bistveno (npr. pri zvereh gobec z zobovjem, s čekani, z okli, na šapah kremplje, na glavah rogovje, zadaj rep...), zanemarjamo pa nebistveno.
- Nov atribut uvajamo v heraldiko le v primeru,
 - če gre za splošno in ne le lokalno prepoznaven predmet, rastlino, žival ali pojem, -
 - če ga je mogoče kratko, jedrnato, nazorno in prepoznavno upodobiti in
 - ga v blazonu na prav tak način tudi opisati.
- Vsaka rastlina (drevo), niti vsaka žival (še) nima statusa heraldičnega atributa.
- Postave so predmeti iz žive narave. Ljudje, živali in rastline imajo postave, kadar pa to za rastline ne ustreza, smemo uporabiti izraz videz. Postave imajo tudi alegorična bitja.
- Figure (oblike, podobe) imenujemo dele ali celote predmetov iz mrtve narave, oz. delo živali, kakor tudi delo človeških rok. Tudi posamezni deli postav so figure.
- Heraldične figure morajo biti upodobljene v najlažje prepoznavni (lapidarni, »starosvetni«) torej heraldično normirani podobi, ki ima včasih tudi lastno heraldično imenovanje.
- Človeški obrazi, kakor tudi živalski "obrazi" se predstavljajo v »vizirju« (profilni pogled, stranski videz), sprejemljiva je tudi (»a front«) frontalna upodobitev, tj. od spredaj, nikoli pa diagonalna, tj. vmes med frontalnim in profilnim.
- V grbu lahko nastopa heraldična slika (najmanj dve polji v različnih, vendar heraldično komplementarnih barvah). Enaki heraldični atributi v običajni postavitvi od zgoraj navzdol 2 + 1 so običajno trije v enem polju, največ pet, le izjemoma sedem. Lahko pa nastopajo tudi v grbih s heraldično sliko, kjer eno izmed polj dopolnimo z enim do petimi atributi. ***
- Za pisanje blazona so nepogrešljivi izrazi, ki opredeljujejo odnos posameznih atributov v polju med seboj. Navajamo le najpomembnejše:
 - "spremljan" – pojem označuje situacijo, v kateri je na grbu ob glavni – centralno postavljeni – figuri upodobljena ena ali več stranskih figur.

- "obložen" - pojem označuje situacijo, v kateri so figure »v slojih«, tako da je npr. manjša med njimi položena s celo svojo podobo na podobo figure, ki je naslikana pod njo. Pomembno je upoštevati razliko med označbo »obložen«, s katero se opisuje figura, ki je postavljena »na« drugo, torej je na njo "naložena" (in je torej bližja zgornjemu robu ščita.
 - "prekrit" – pojem označuje situacijo, v kateri so figure tudi v slojih, a silhueta ene presega silhueto druge.
 - "prekrižan" – pojem označuje situacijo, v kateri so vitki predmeti nameščeni tako, da so položeni eden na drugega in so njihove osi poševne. To se najpogosteje tiče rudarskih kladi, mečev, helebard...Pojem "navzkriž" označuje situacijo, pri kateri je ena figura nameščena vodoravno, druga pa navpično nanjo.
 - "presežen" – pojem označuje situacijo, v kateri sta dve figuri nameščeni ena nad drugo, pri čemer je glavni atribut postavljen nižje.
 - "posejan" - pomeni, da so spremljajoče figure razvrščene po ščitu tako, da rob ščita nekatere med njimi preseka tako, da ne nastopajo v celotni podobi atributa.
 - "posajen" - pomeni, da so spremljajoče figure razvrščene po ščitu samo znotraj njegovega zunanjšega roba.
- V restituiranem grbu ne sme nastopati enobarvni atribut preko dveh ali več ščitovih polj (likovna dvoplastnost grba), ki so v različnih barvah.
- Postavitev atributa preko dveh ščitovih polj je dovoljena le v simetričnem prerezu in v heraldično izmenični barvi ("tinkture reciproque", "verwechselte Tinktur").
- Figure in postave morajo biti postavljene čim bolj naravno: rastline pokončno, živali na dveh ali več nogah. Če takšni atributi nimajo običajno normalnega položaja, moramo to v blazonu predstaviti.
- Mirujočo vodo (jezera) upodabljammo z ravnimi črtami, tekoče vode (hudournike, potoke, reke) z valovitimi črtami (progami). +++
- Lebdiijo lahko heraldične postave živali, ki v naravi živijo v vodi ali v zraku. Heraldična logika torej v teh primerih sloni na temeljnih zakonitostih narave. Z izrazom "plavajoči" je lahko določen atribut (npr. vodna ptica) predstavljen v vodi, če ga slikamo v zraku, ga smemo v blazonu predstaviti z izrazom leteči.
- Mnoge živali nimajo statusa heraldičnega atributa in sicer predvsem zaradi svoje nepoznanosti, zaradi prevelike zamenljivosti z drugimi podobnimi živalmi (npr. : antilope) ali pa zaradi svoje nemarkantnosti.
- Postava (videz) drevesa mora biti prepoznavna po obliki, predvsem pa po listih (če vsebina grba dovoljuje, lahko tudi po barvi listov). Vse rastline in s tem vsa drevesa niso heraldični atributi.
- Nebesna telesa (sonce, luna, zvezde) morajo biti facetirana in predstavljena v celoti, ne samo delno. Sonce ima dogovorjeno število žarkov, izmenoma ravne in valovite, lahko pa ima vrisan tudi obraz, tj. oči z obrvmi, nos in usta.
- Zvezde so v normalni upodobitvi zlate/rumene in šestžarne, v nasprotnem primeru moramo to predstaviti v blazonu.

- Dvonožno stoječim živalim slikamo samo eno vidno nogo, ki drugo, nevidno, zakriva. Slikanje dveh nog je dovoljeno le v primeru, ko imata različen položaj. Analogija velja tudi za živali s štirimi ali več okončinami, seveda ob upoštevanju heraldične logike, ki se v tem primeru opira predvsem na tisto, kar je v naravi običajno.

- Če ima postava heraldične živali noge s kremplji in pri tem eno nogo dvignjeno, mora v njej držati heraldični predmet, vendar prav tako v okviru heraldične logike. Predvsem štirinožne živali je namreč treba (kjer to dopušča heraldična logika) nekako "zaposliti", da jih na ta način čimbolje umestimo v vsakdanje življenje. Živali torej ne slikamo samo v njenem naravnem »statičnem« videzu, temveč skupaj z nekim predmetom, ki ga drži ali nosi v eni od svojih šap, parkljev, krempljev, ali pa z njim nekaj počne. Heraldična žival lahko drži predmet tudi v gobcu ali kljunu. Če je žival dolgovrata, ji predmet lahko namestimo na vrat, npr. štoklji krono.

- Ta zakonitost ne velja za živali s parklji, kopiti ali podobnim stopalom, razen če gre za grbovne čuvarje (ščitonoše) ali za zgodovinske grbe. V heraldiki moramo dosledno upoštevati, katere heraldične živali imajo kopita in katere parklje (npr. samorog) oz. katere imajo čopast rep (npr. osel, panter, lev...), katere pa šopastega (npr.: konj, samorog...).

- Heraldične postave in figure morajo biti upodobljene v heraldično normirani podobi, ki ima zaradi jasnosti blazona svoje poimenovanje. Povedano drugače, določeni standardni položaj ima svoje ime, npr. »lion rampant« (vzpenjajoči se lev).

- Arhitekturne figure in druga dela človeških rok ter postave živali in ljudi morajo stati na tleh, alegorične postave in figure pa lahko na podlagi heraldične logike tudi lebdiijo.

- Sfragistične manire, kot so kvadriranje, rondiranje in damasciranje (gotika, renesansa) v restituirano heraldiko ne sodijo, razen v primeru izvorno dokumentiranih grbov.

- Tuji, npr. iz antike ali iz oddaljenih kultur izposojeni atributi, antična mitološka bitja in figure, v katerih ni moč zaznati izpričevanja česarkoli slovenskega, slovenska heraldika ne sprejema. Taki primeri v naši kulturi, npr. v etnološkem smislu, niso zgodovinsko udomačeni niti časovno utemeljeni. Slovenstva ne soustvarjajo ne pojmovno ne likovno, pa tudi z ničemer drugim ne nakazujejo zveze s tem pojmom.

- Atributov postav in figur, ki so močno publicirani v emblemografiji se izogibljemo, uporabljamo jih, če so dokumentirani z zgodovinskim blazonom (npr. jeleni, gamsi, delfini, planike...). Za zgodovinske veljajo grbi z izvirnimi grbovnicami, starejšimi od 50 let.

Heraldične barve

H 8, H 9, - Barve ustrezajo izboru štirih heraldičnih barv, in sicer (po vrstnem redu njihovega pojavljanja v heraldiki) črne, rdeče, modre in zelene ter kovin srebra in zlata, ki ju v vsakdanji praksi nadomeščamo z belo oz. rumeno barvo. Dopolnilna pa je barva človeške polti.

- Vsaka od njih ima en sam ton. Obstaja torej le ena rdeča, ena modra, ena zelena in ena heraldična rumena barva.

- Besedne zveze pri označevanju barv (kot npr. nebesno modra, listno zelena itd.) so zaradi svoje nejasnosti izključene.
- Heraldični škrlat se zaradi prevelike podobnosti z rdečo prizna le v zgodovinskih grbovnicah.
- V slovenski heraldiki velja zaradi boljšega umetniškega učinka barvna lestvica, ki nekoliko odstopa od temeljnih heraldičnih konvencij. Toda izjema se dovoljuje, zato da omilimo togost barvnega izraza, le eni od prevladujočih barv. Še zlasti pri preprosto zasnovanih grbih, z npr. samo dvema barvama, je dovoljeno predvsem rdeči, modri in zeleni, da nastopajo v dveh (dopolnjujočih se) barvnih tonih. Pri kovinah je to dovoljeno le rumeni, ki nadomešča zlato. Tega odstopanja seveda ne blazoniramo, črno-belo risbo grba pa šrafiramo po običajnih heraldičnih pravilih.
- Z barvitostjo razumemo le heraldičnobarvno in heraldičnokovinsko lestvico, torej 4 + 1 dodatni barvni ton, oz. 1 do 2 kovini + 1 dodatni »kovinski« (rumeni) ton.
- Priznanih je 16 temeljnih heraldičnih barvnih kombinacij, v katerih se praviloma izmenjujejo barva na kovini in kovina na barvi. Črna, rdeča, modra in rdeča barva na srebru ali na zlatu oz. srebro ali zlato na črni, rdeči, modri ali zeleni barvi.
- V vsakdanji praksi so te barve praktično enake tistim na prometnih znakih, kar velja tudi za nadomestno belo in rumeno.
- Heraldične barve nimajo nobene simbolnega pomena – npr. rdeča ne pomeni poguma, krvi, ljubezni ipd. – lahko pa to funkcijo prevzame t.i. legenda grba.
- V vsebinsko in barvno »najnižjemu« razredu (npr. skandinavskemu) tvorita grb lahko samo dve barvi (barva ščita in barva atributa), v »najvišjem« razredu pa tvorijo grb lahko vse (komparativne) barve ali pa barvitost grba zagotovijo ponovitve atributa.
- V slovenski lokalni heraldiki dodajamo ščitom ob zunanjem robu zlat trak, ki ima le okrasno funkcijo in ga ne blazoniramo. To sta dve od zaznavnih posebnosti v novejši (po 1990) že uvedeni heraldiki.
- Pri teh dveh posebnostih slovenske heraldike je treba paziti, da ne kršimo temeljnih heraldičnih zakonitosti. Isto velja tudi za heraldično okrasje.
- Vse postave in figure smejo nastopati v poljubni heraldični barvi oz. kovini.
- Zelena kot četrta heraldična barva nastopa skoraj izključno kot dopolnilo. Kot glavno barvo ščita ali atributov je priznana le v (zelo redkih) zgodovinskih grbih z izvirnim dokumentom.

Heraldično notranje okrasje

Grb lahko primerjajmo z ornamentom nasploh, saj imajo tudi okrasni pomen (heraldika novega veka). Z drugimi besedami, poslanstvo grba je podobno namenu ornamenta, le da je

njegov pomen seveda globlji, ali drugače, grb je pomenljiv okras posebne vsebine (povedni oz. izrazni ornament).

- Arhitekturnim figuram ne poudarjamo vrste in obdelanosti zidnih elementov, denimo ali so zidaki rustikalni, klesani, štokani, zglajeni ipd. Izjemoma to delamo le pri kamnitih lokih (portali, ločni mostovi ipd.).

- Tudi tu sfragistične manire, kot so kvadriranje, rondiranje in damasciranje, niso dovoljene, razen v zgodovinski heraldiki, kadar so dokumentirane z izvirnim blazonom.

- Rodovno grbovno okrasje je treba razlikovati od okrasja lokalne, korporacijske, ekleziastične in ženske heraldike.

HERALDIČNO ZUNANJE OKRASJE

Splošno, Tabela VIII (grb Jurišič in grb Jakopič)

H 11K heraldičnemu zunanjemu okrasju štejemo:

- šlem (srednjeveško viteško čelado),

- šlemno ogrinjalo,

- t.i. plemenitno kronico oz. meščanski svitek,

- šlemni okras (bikovsko rogovje, orlovske peruti, pavovo perje ...),

- postamente (grbovni podstavki),

- ščitonoše oz. čuvarje grba,

- grbovni plašč in grbovni šotor,

- grbovne trofeje,

- geslo, rek, vodilo.

- Uporabljamo lahko le slogovno (umetnostnozgodovinsko) istodobno ščitovo okrasje – šlem, šlemno ogrinjalo, kronico ali svitek, šlemni okras. Anahronizmi, npr. baročno okrasje na gotskem ščitu, niso dovoljeni.

- Upodabljanje ščita in ščitovega okrasja mora biti izvedeno na enak način – vse od spredaj ali vse s profila – izjeme so znane iz zgodnje heraldike, ko je bil edini okras ščita lončasti šlem.

Zgodovinski in heraldični šlemi, Tabela VII.

Heraldična veda uporablja v glavnem pet različnih šlemov. Oblikoval jih je razvoj časa skozi različna umetnostnozgodovinska obdobja. Zanje imamo tudi slovenska imena, ki pa še niso povsem dokončna, tako da bo nekatera mogoče nadomestiti z ustrežnejšimi. Za zdaj so to lončasti, vedrni, ostri ali zaprti, turnirski in vizirni šlem. Lončasti in vedrni sta iz zgodnje

gotike, zaprti (ostrorobi, kljunasti ... in turnirski) iz zrele in pozne gotike, stremenski in vizirni pa iz renesanse.

Na grbe praplemstva sodi samo lončasti šlem, brez ogrinjalca ali le z majhnim ogrinjalcem. Na grbe starega plemstva sodi le vedrasti šlem z malim ogrinjalcem, na viteške grbe oz. grbe nižjega plemstva in na grbe meščanskega izvora pa samo zaprti šlem. V vseh zgornjih primerih so šlemi v srebrni kovini.

Na šleme višjega plemstva, od grofa do vključno nadvojvode, sodijo turnirski šlemi. Če je na enem grbu šlemov več, so lahko mešanega videza. Njihovo največje število je pet: dva desna, en sredinski in dva leva. Pri tem plemstvu so šlemi lahko srebrni ali zlati. Na grbih visokega plemstva (knez, kralj, cesar) pa so vsi šlemi turnirski oz. vizirni, in to v zlati kovini.

Restituirana heraldika rokokojskih t.i. tankovratnih šlemov ne upodablja, razen v primeru izvorno dokumentiranih upodobitev grba.

Blazonira se samo splošna oblika šlema in morebitni vratni medaljon (načelna upravičenost do medaljona velja le za nosilce od višjega plemstva navzgor).

Heraldična restitucija upodablja vedno samo en šlem, več šlemov priznava le izvorno dokumentiranim grbom tedaj, kadar število šlemov ni večje od števila grbovnih polj (sicer pa maksimalno pet).

Šlemno ogrinjalo

Skromne začetke šlemnih ogrinjal (včasih imenovana tudi »pokrivalo«) zasledimo z zorenjem zrelogotske umetnostnozgodovinske dobe. Tako se šlemna ogrinjala šele od tega časa naprej razširjajo, daljšajo in proti koncu srednjega veka (v poznogotski dobi) dobivajo vse bolj dekorativno podobo. Ogrinjalo nastopa pri grbu z enim šlemom v eni temeljni barvi (barva glavnega atributa), s tem da je njegova zadnja stran, t.i. podloga, v kovini. Pri nižjem plemstvu in meščanstvu je to obvezno srebrna kovina. Pri grbih z bogatejšo vsebino in dvema šlemoma nastopa ogrinjalo v dveh barvah, njegove podloge so lahko že v obeh kovinah, torej v srebrni in zlati. Pri določanju barve je treba seveda upoštevati umetnostnozgodovinski stil, v katerem je grb upodobljen.

V grbih višjega in visokega plemstva nastopajo ščitonoše (čuvarji grba) v človeški ali živalski podobi, grbovni plašči, plašči in šotori, postamenti spodaj, trofeje spodaj in ob straneh itd., kar vse pa že sodi v posebno poglavje.

Šlemni svitek in plemenitna kronica

Na šlem grba praplemstva ne sodi noben heraldični okras, tistega na grbu starega plemstva pa že smemo okrasiti s staro izvedbo heraldične kronice. Šleme plemiških grbov krasi na šlemno ogrinjalo postavljena t.i. plemenitna, trilstna kronica, tiste meščanskega izvora pa lahko krasi le šlemni svitek v glavni barvi in temeljni kovini z grbovnega ščita.

Šlemni okras

Skrben heraldik bo pri upodabljanju grbovnega okrasja, kamor sodi tudi šlemni okras, pazil, da ne bo ustvarjal niti slikovnega niti barvnega anahronizma (da bi npr. na poznogotski ščit namestil lončasti viteški šlem, na lončasti šlem pa turnirsko okrasje)

Najstarejši šlemni okras sta heraldična blazinica in heraldična deščica! (zgodnja gotika). Sledijo jima bikovsko rogovje in orlovske peruti (zrela gotika), v poznogotskem obdobju pa se že uveljavlja pravo figuralno turnirsko okrasje.

Heraldična gesla, maksime, vodila, motivi

Gesla so v zgodovinskih grbih izražena v latinskem izvorniku, na sodobnih grbih pa v latinskem ali slovenskem jeziku. Danes je znanih približno petsto takih gesel.

Velikostna razmerja grba

Razmerje med merami posameznih delov grba v restituciji je s števili 3, 2 in 3 (tj. 3 : 2 : 3), ki ponazarjajo dolžinske module grba. Pri tem pomeni prva številka tri module za višino ščita, druga dva modula za višino šlema in tretja tri module za šlemni okras. Širino grbovne podobe opredeljujemo s tipom ščita. Deljivost celotnega grba na velikost in hkratno umetniško ekvivalentnost zgornje in spodnje polovice grba presojamo po vratnem delu šlema.

ZAKLJUČEK

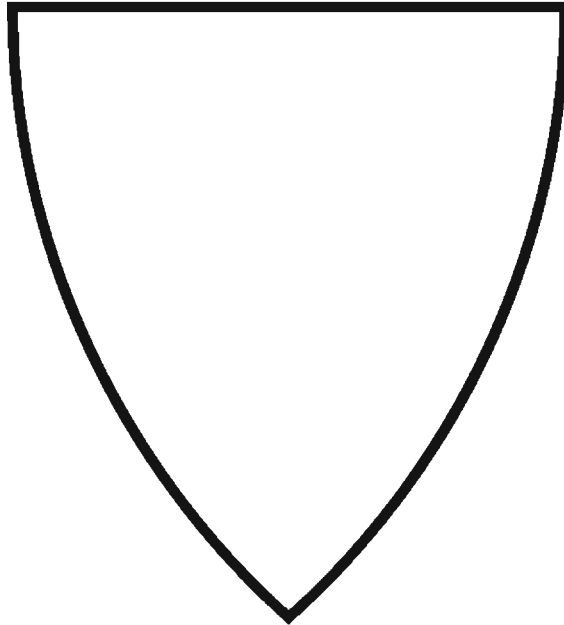
Naš sestavek je le povzetek, saj heraldična gramatika dopušča skorajda neskončno množico različnih likovnih možnosti in umetniških izrazov. Po eni strani je to njeno bogastvo, po drugi pa nekakšna past, ki heraldika-ustvarjalca nenehno in neopazno preusmerja v profano kvaziumetnost. Gre za "izvirni greh" heraldike s koreninami v renesančni svobodomiselnosti.

Nazoren zgled so že heraldične delitve, ki jih je ogromno. Če jih izvedemo še z množico različnih rezov, se število kombinacij nepregledno pomnoži. Če pa pretiravamo še s številom ščitovih polj in številom atributov v njih, potem število možnih kombinacij preraste vse razumne meje. Grb mora biti sicer unikatni, to je pravilo, v katerem pa se prav tako skriva past. Sili nas namreč v unikatne rešitve za vsako ceno, ki nas zlahka poženejo čez rob še sprejemljivega heraldičnega izražanja. Če se na primer spustimo v kombinacije različnih atributov (npr. heraldičnih križev), nam to sicer omogoča množico unikatnih likovnih rešitev, hkrati pa s tem zaidemo v heraldično nesprejemljivo simboliko, na podlagi katere ne moremo napisati razumljivega blazona. Tako nastali izdelki ne sodijo več v heraldično umetnost. Kje je meja tovrstnega zavajanja, pa je stvar osebnega heraldikovega občutka.

Tako kot je v vsaki umetnosti običajno, tudi za heraldiko velja, da o njej ni vse zapisano. Pričujoči zapis prinaša le tisto bistvo heraldične vede, ki je neizogibno za vsakogar, ki se želi resneje ukvarjati s to lepo, a zahtevno vedo.

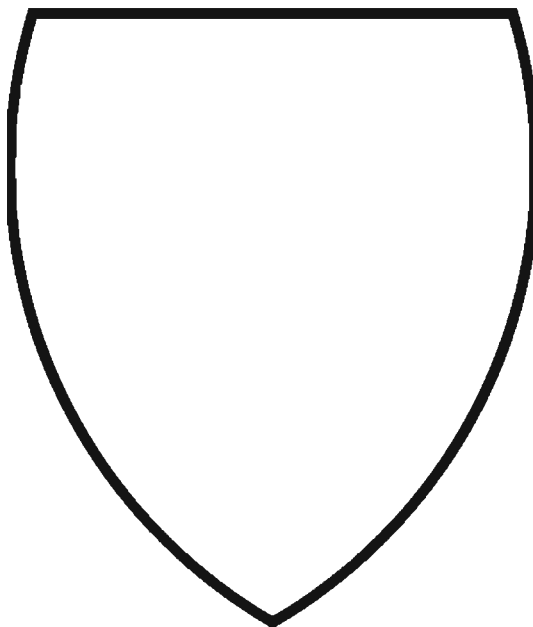
TABELA I. - ZGODOVINSKI ŠČITI

①

Zgodnegotski trikotni ščit (12. in 13. st.)

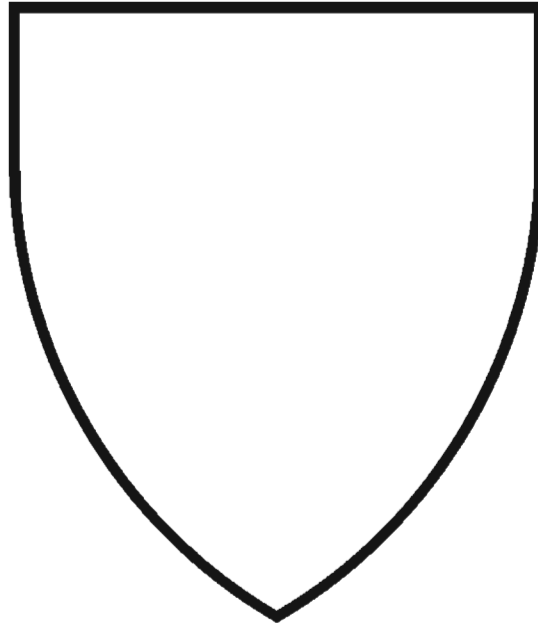
②

Spodaj koničasti in zgoraj zožani zrelogotski ščit (13. in 14. st.)

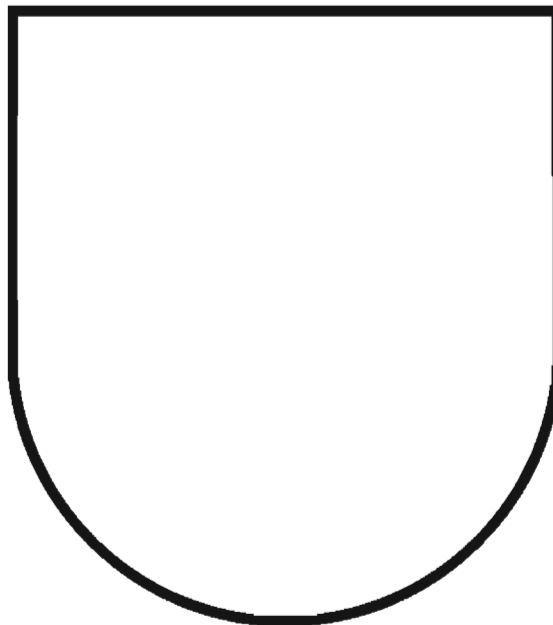
TABELA I. - ZGODOVINSKI ŠČITI

3

Spodaj koničasti zrelogotski ščit (14. st.)

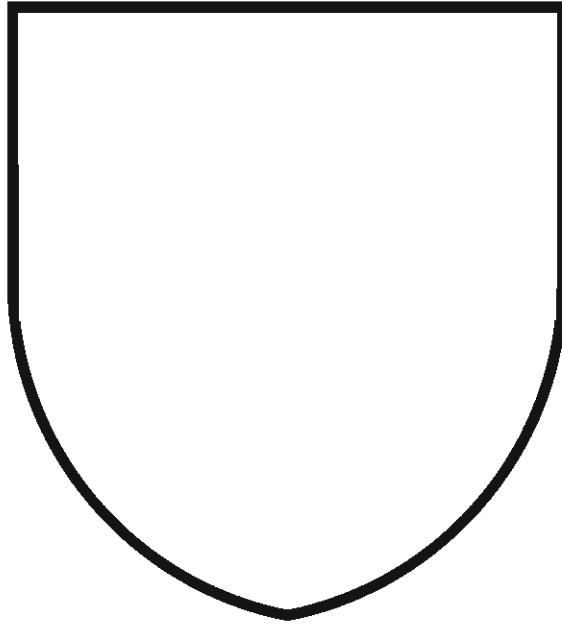
4

Spodaj polkrožni zrelogotski ščit (14. in 15. st.)

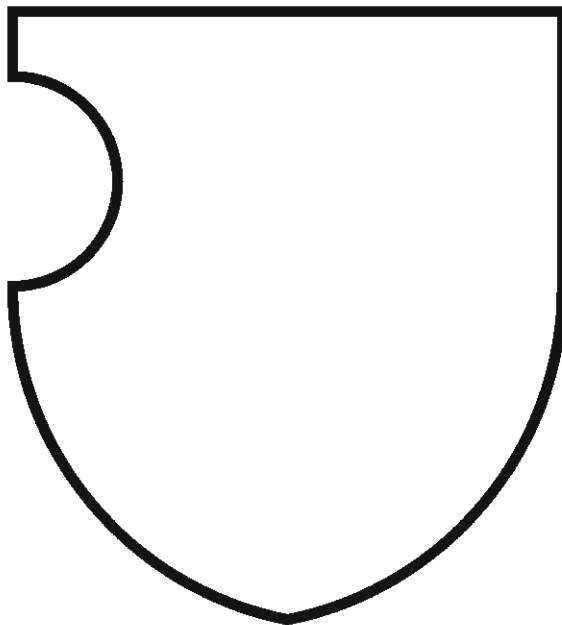
TABELA I. - ZGODOVINSKI ŠČITI

5

Spodaj koničasti poznogotski - sanitski ščit (14.-15. st.)

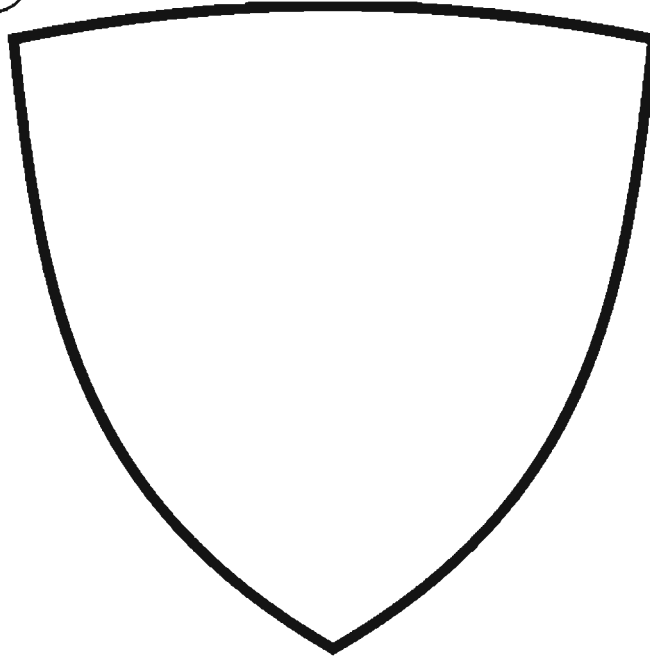
6

Spodaj koničasti zgodnjerenesančni - sanitski ščit
(konec 15. in začetek 16. st.)

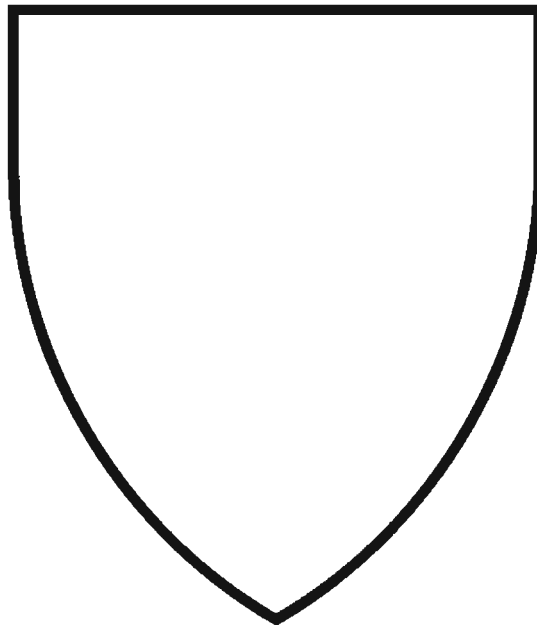
TABELA II. - IZVEDBE V SREDNJI EVROPI
NAJVEČKRAT UPORABLJENIH ŠČITOV

A

Zgodnjegotski trikotni ščit (12. in 13. st.)

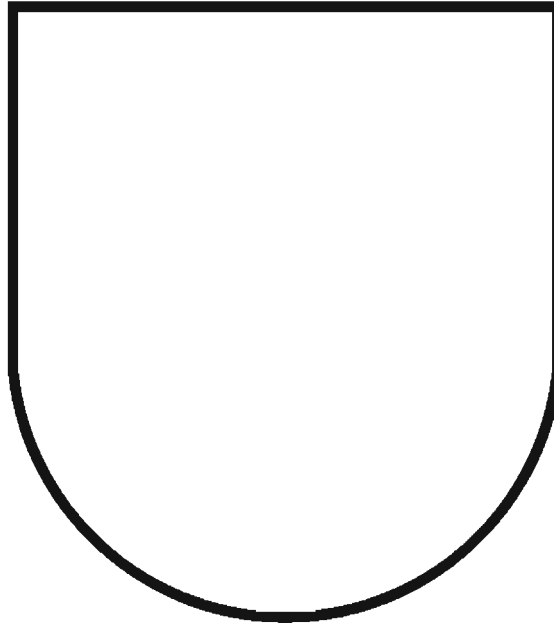
B

Spodaj koničasti zrelogotski ščit (13. in 14. st.)

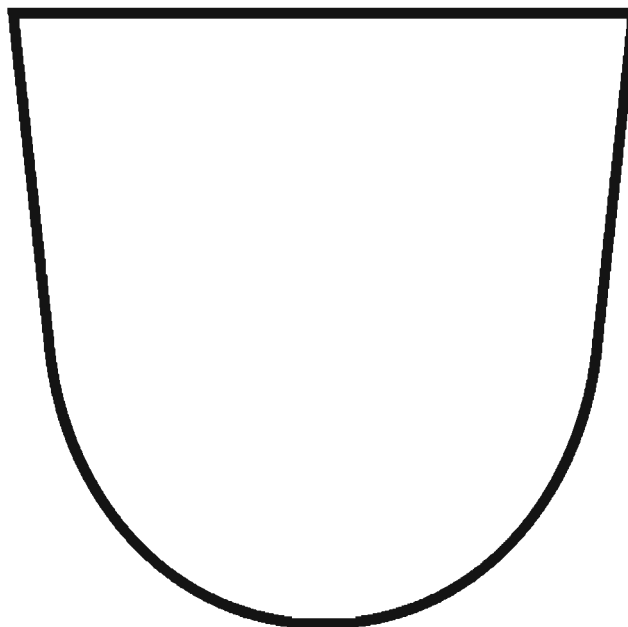
TABELA II. - IZVEDBE V SREDNJI EVROPI
NAJVEČKRAT UPORABLJENIH ŠČITOV

©

Spodaj polkrožni zrelogotski ščit (15. st.)

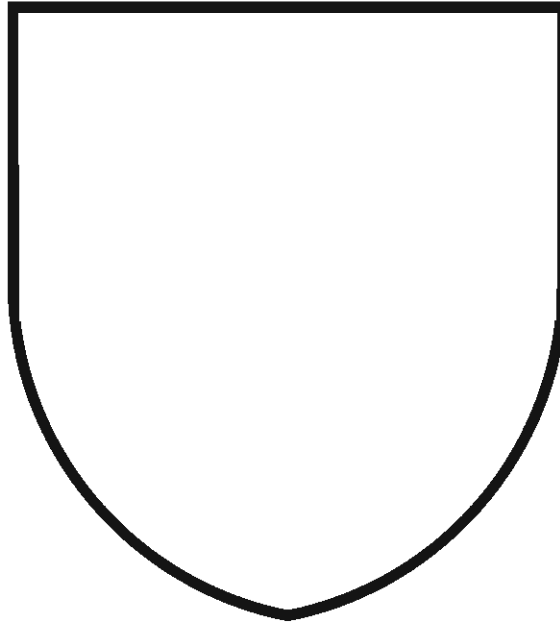
©

Spodaj polkrožni, zgoraj razširjeni (novodobni) ščit

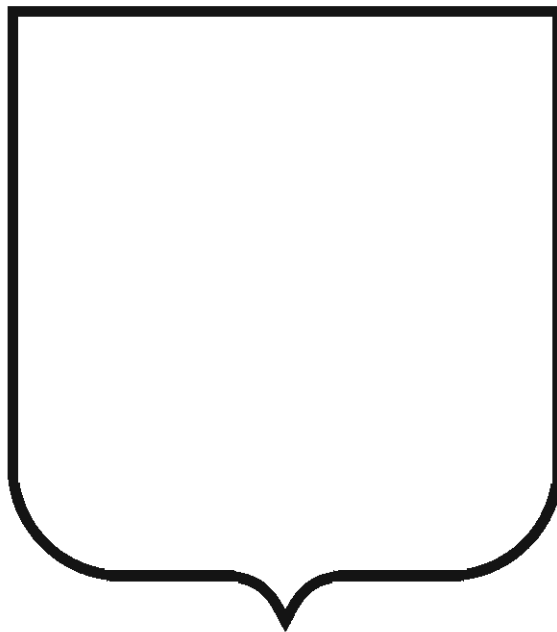
TABELA II. - IZVEDBE V SREDNJI EVROPI
NAJVEČKRAT UPORABLJENIH ŠČITOV

E

Spodaj koničasti poznogotski ščit (sanitski 14.-15. st.)

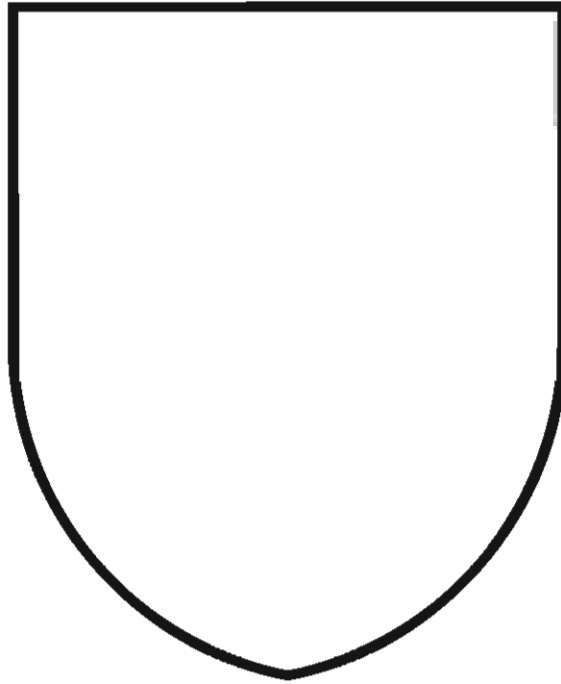
F

"Štirioglati", spodaj koničasti (napoleonski) ščit

TABELA II. - IZVEDBE V SREDNJI EVROPI
NAJVEČKRAT UPORABLJENIH ŠČITOV

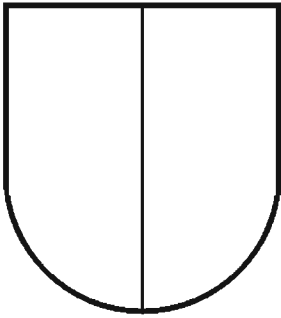
Ⓒ

Zgoraj povišani poznogotsko - sanitski
(novodobni slovenski) ščit

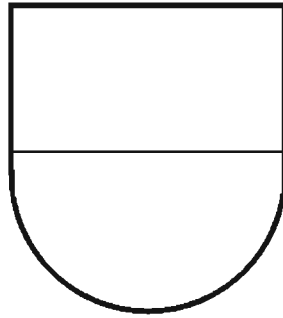
TABELA III. - ŠČITOVE DELITVE

1

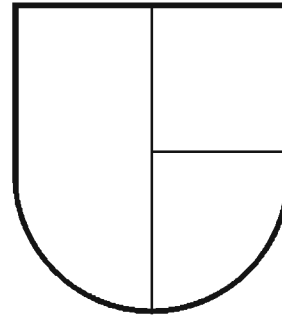
SEKANI ŠČIT

2

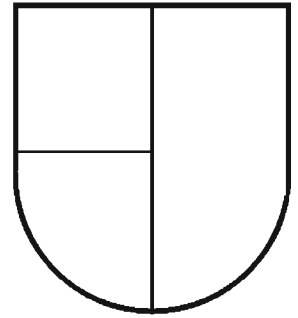

DELJENI ŠČIT

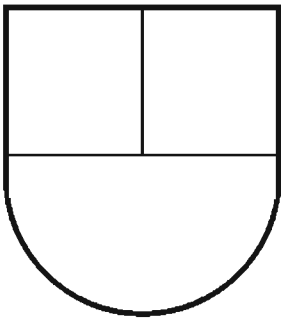
3

SEKANI IN DELJENI
ŠČIT

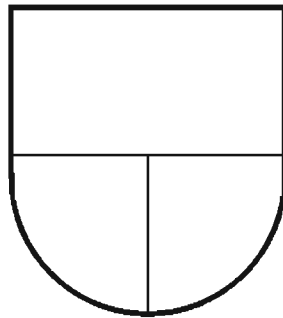
4

DELJENI IN SEKANI
ŠČIT

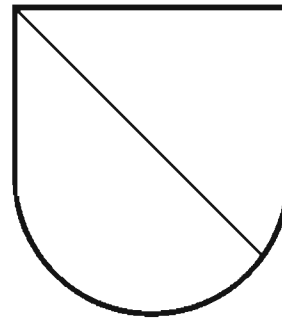
5

ZGORAJ SEKANI IN
SPODAJ DELJENI ŠČIT

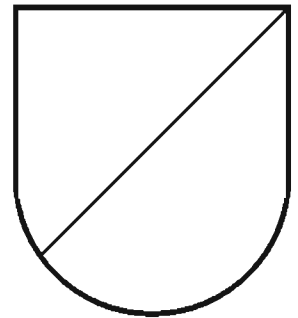
6

ZGORAJ DELJENI IN
SPODAJ SEKANI ŠČIT

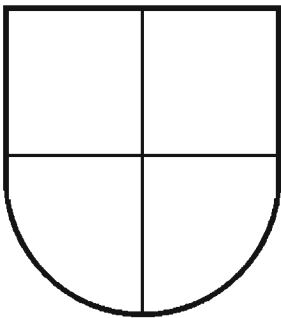
7

DESNO POŠEVNO
SEKANI ŠČIT

8

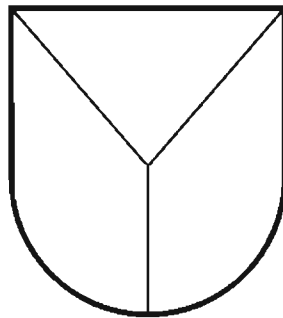
LEVO POŠEVNO
SEKANI ŠČIT

9

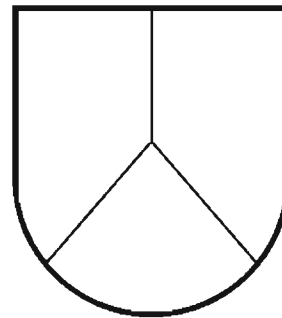

ČETVERJENI ŠČIT

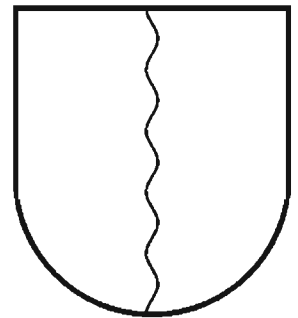
10

RAZTROJENI ŠČIT
(OJNIČNA DELITEV)

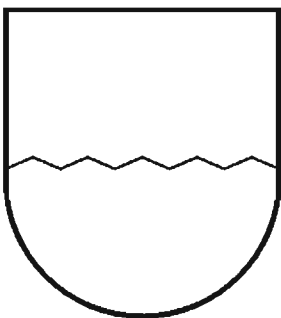
11

OBRNJENA
OJNIČNA DELITEV

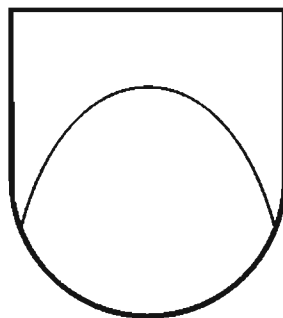
12

VALOVITO SEKANI
ŠČIT

13

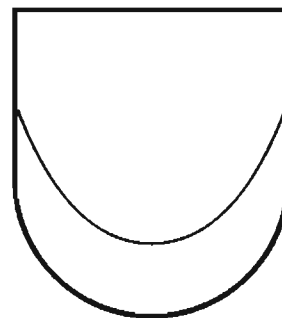
VALOVITO DELJENI
ŠČIT

14

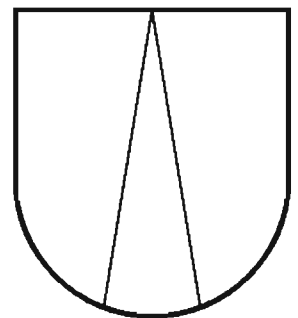
HERALDIČNI HRIB

15

HERALDIČNI VDOR

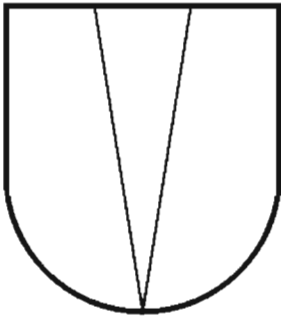
16

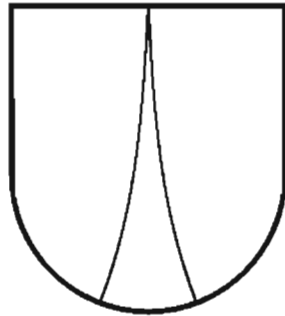
HERALDIČNI KLIN

TABELA III. - ŠČITOVE DELITVE

17

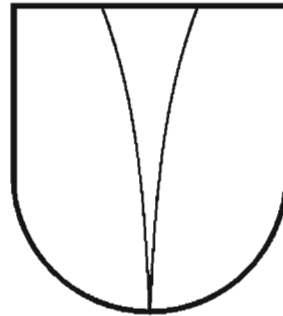
OBRNJENI
HERALDIČNI KLIN

18

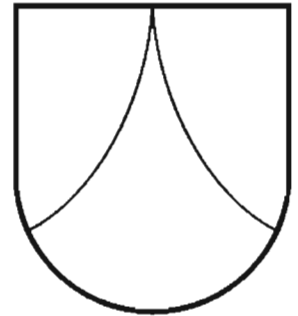

HERALDIČNI TRN

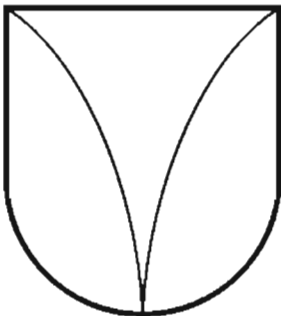
19

OBRNJENI
HERALDIČNI TRN

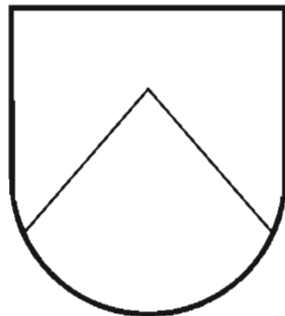
20

RAZPRTA
HERALDIČNA ZAVESA

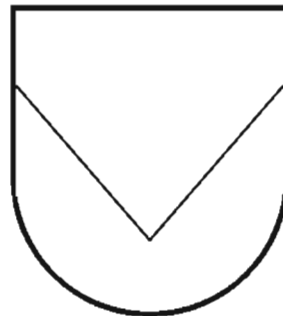
21

OBRNJENA
HERALDIČNA ZAVESA

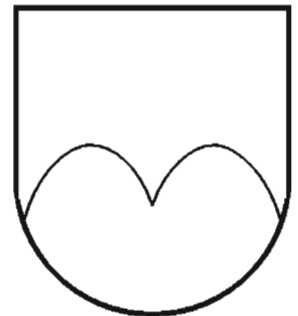
22

ŠKARNIČNA DELITEV
ŠČITA

23

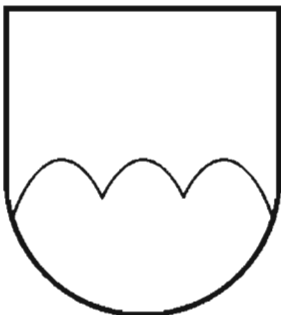
OBRNJENA ŠKARNIČNA
DELITEV ŠČITA

24

HERALDIČNI DVOHRIB

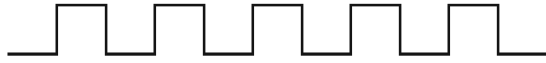
25

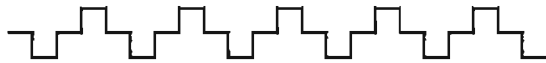
HERALDIČNI TROHRIB

TABELA IV. - HERALDIČNI REZI

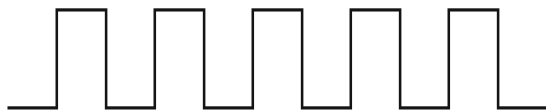
1 - CINAŠTI REZ

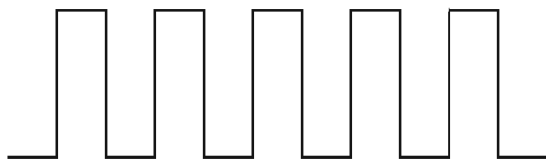
2 - DVOJNI CINAŠTI REZ

3 - SKODELNI REZ

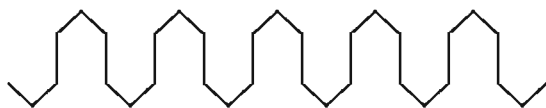
4 - STEBRASTI REZ

5 - LAŠKI CINAŠTI (LASTOVIČJI) REZ

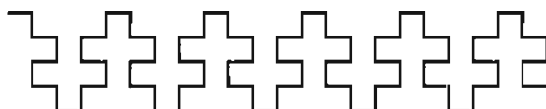
6 - ŽELEZNOKLOBUČNI REZ

7 - KLJUKASTI REZ

8 - KRIŽEVNI CINAŠTI REZ

9 - ZOBČASTI REZ

10 - KONIČASTI REZ

11 - LOKOVNI REZ

12 - OBRNJENI LOKOVNI REZ

13 - TRNAŠTI REZ

14 - KAČASTI REZ

15 - VALOVITI REZ

16 - OBLAKASTI REZ

17 - PLAMENASTI REZ

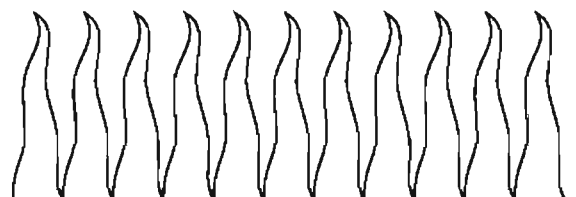
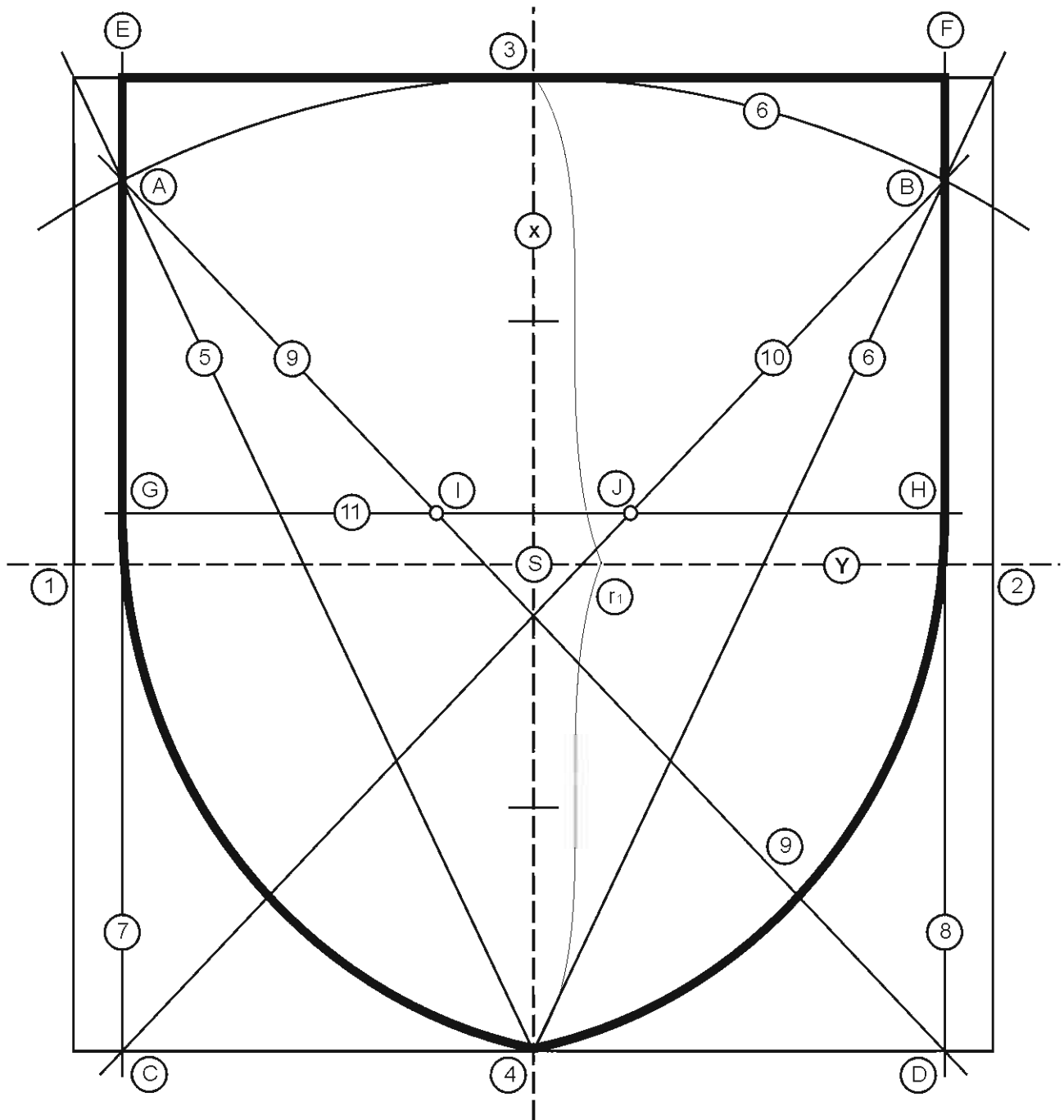
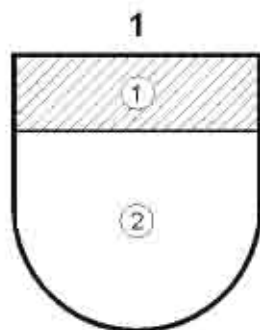

TABELA IX. - POZNOGOTSKI ŠČIT
 (OPIS H - 11) KONSTRUKCIJA ŠČITA

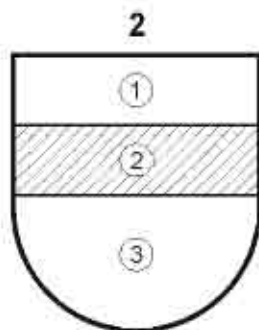

Spodaj koničasti poznogotski ščit (sanitski 15. st.)

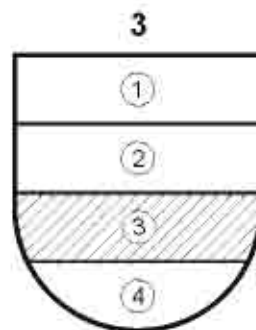
TABELA V. - HERALDIČNE UMESTITVE, PROSTORI IN SLIKE

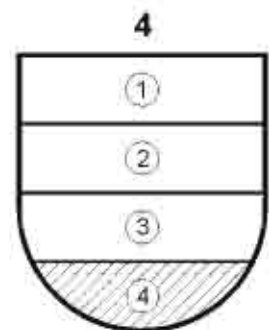
ŠČITOVO ČELO

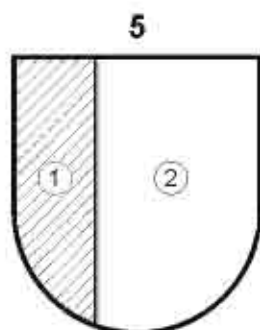
SRČNI DEL ŠČITA

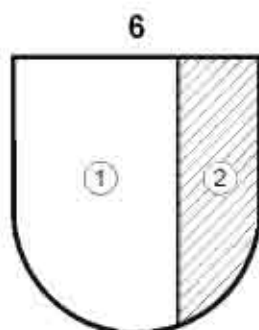
PAS ŠČITA

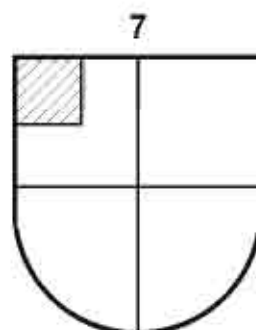
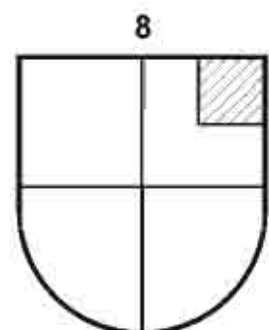
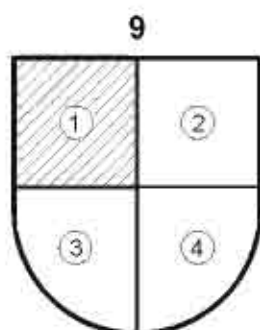
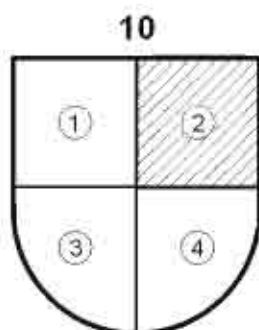
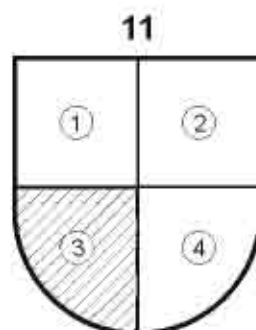
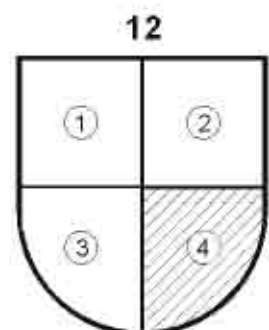
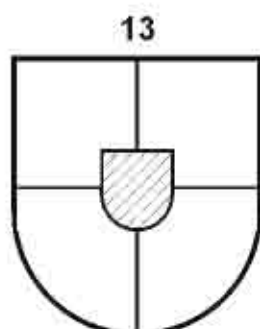
DNO ŠČITA

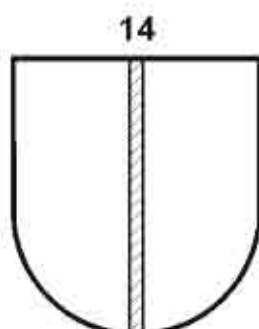
DESNI BOK

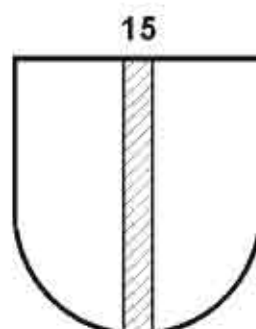
LEVI BOK

DESNI KOTNI
KVADRATLEVI KOTNI
KVADRATŠČITOV PRVI
KVADRATŠČITOV DRUGI
KVADRATŠČITOV TRETJI
KVADRATŠČITOV ČETRTEI
KVADRAT

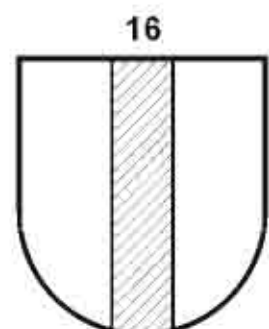
SRČNI ŠČIT

ŠČITOV TRAK

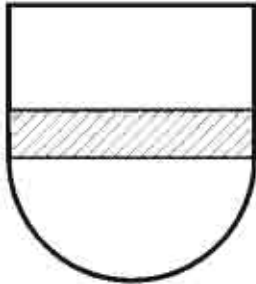
ŠČITOVA LETEV

ŠČITOV STEBER

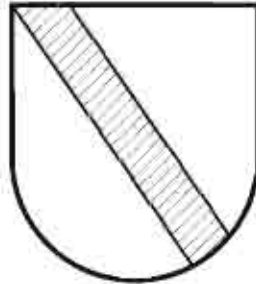
TABELA V. - HERALDIČNE UMESTITVE IN SLIKE

17

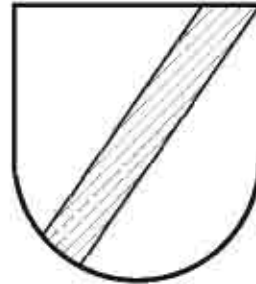
ŠČITOV TRAM

18

DESNA LENTA

19

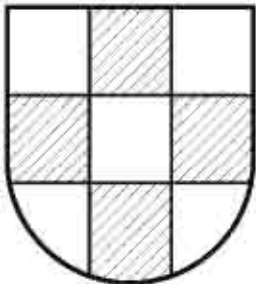
LEVA LENTA

20

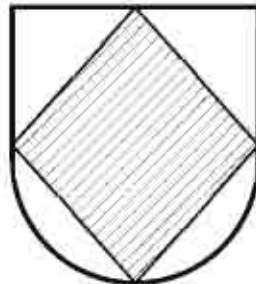
ŠKARNICA

21

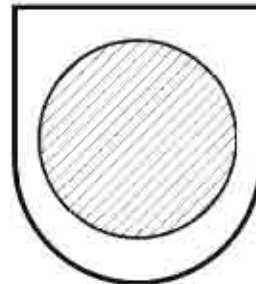
ŠAHIRANI ŠČIT

22

ROMBIRANI ŠČIT

23

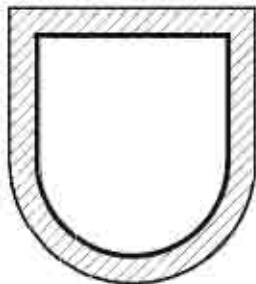

RONDIRANI ŠČIT

24

HERALDIČNA
ZVEZDA

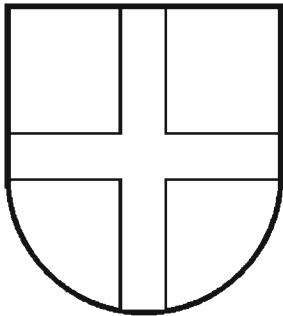
25

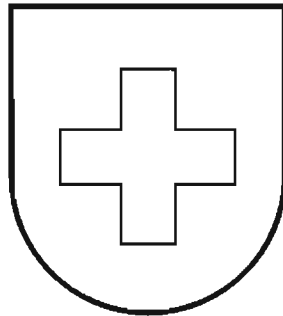
HERALDIČNA OBROBA

TABELA VI. - HERALDIČNI KRIŽI

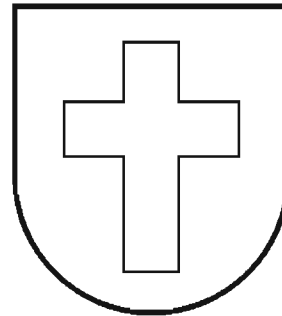
1 - PREČNI

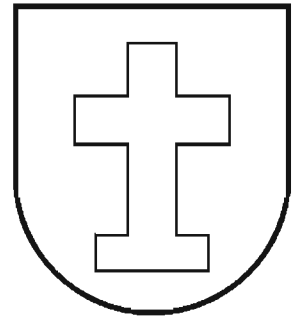
2 - GRŠKI

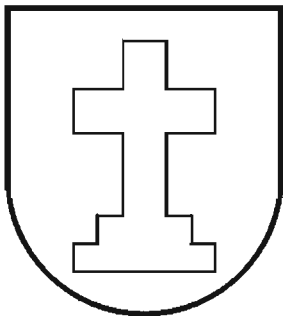
3 - LATINSKI

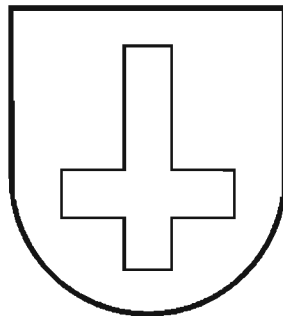
4 - PODSTAVLJENI

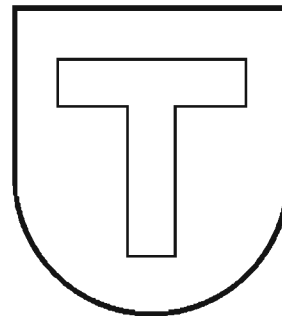
5 - STOPNIČNI

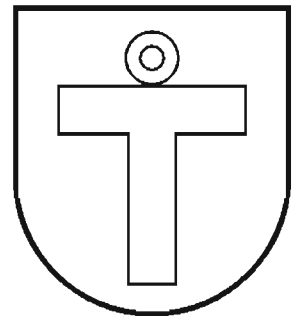
6 - PETROV

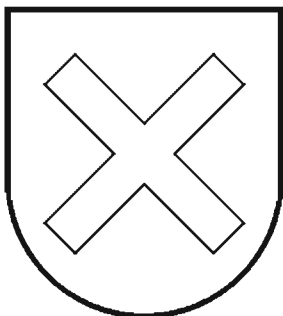
7 - TAU-ANTONOV

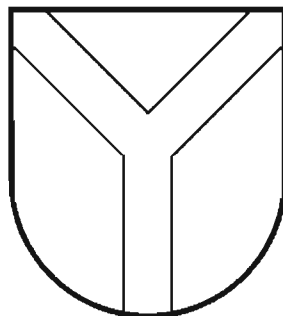
8 - EGIPČANSKI

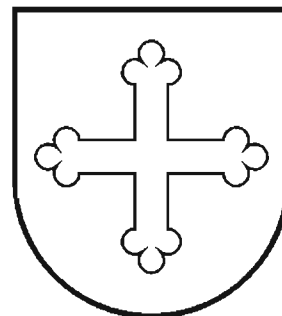
9 - ANDREJEV

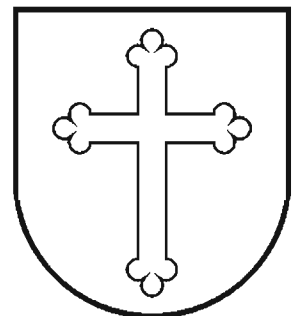
10 - OJNIČNI

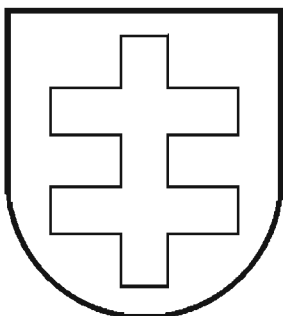
11 - MAVERSKI

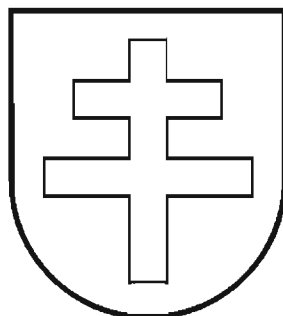
12 - KARDINALSKI

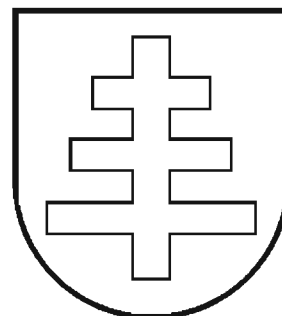
13 - LORENSKI

14 - PATRIARHOV

15 - PONTIFIKALNI

16 - RUSKI

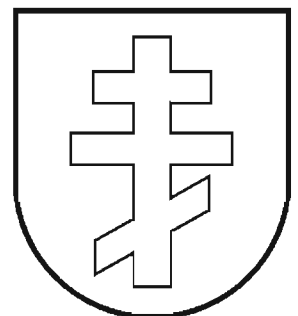
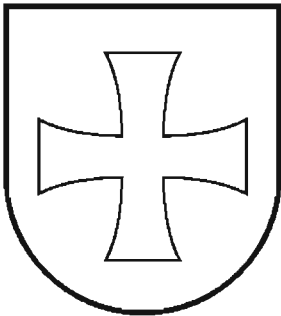
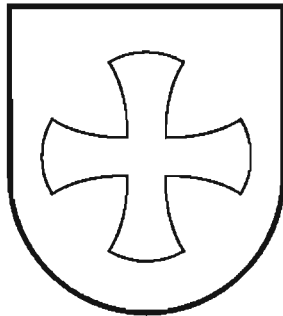

TABELA VI. - HERALDIČNI KRIŽI

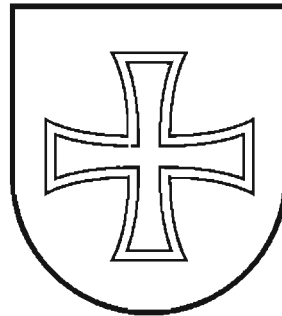
17 - ŠAPASTI

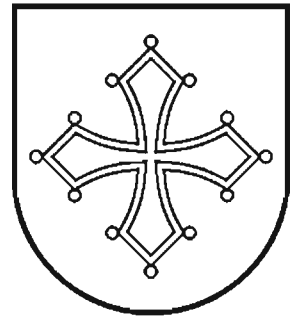
18 - MANTUANSKI

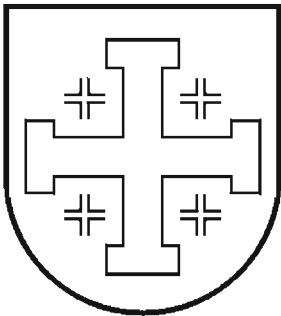
19 - ŽELEZNI

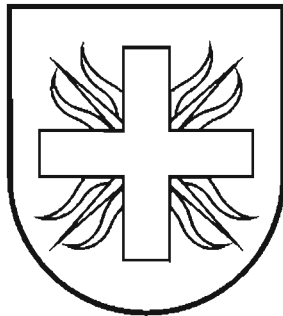
20 - TULUŠKI

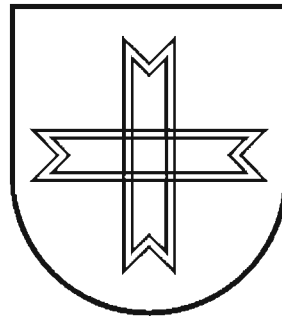
21 - JERUZALEMSKI

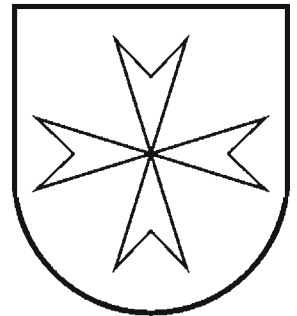
22 - PLAMENSKI

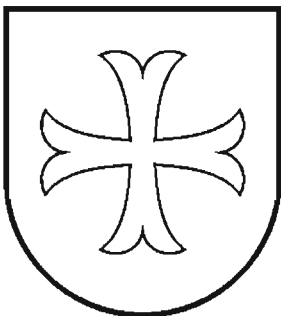
23 - NOTARSKI

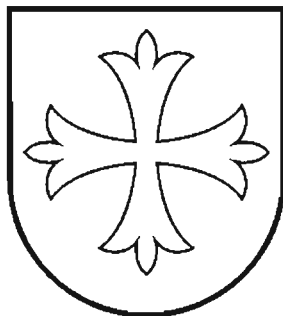
24 - MALTEŠKI

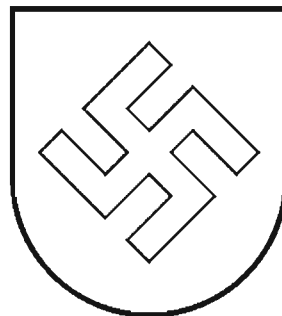
25 - SIDRNI

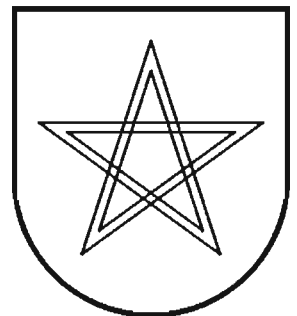
26 - BURBONSKI

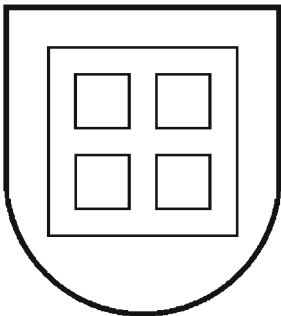
27 - SVASTIKA

28 - ABOTNI

29 - OKENSKI

30 - KELTSKI

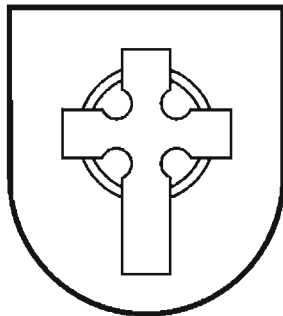
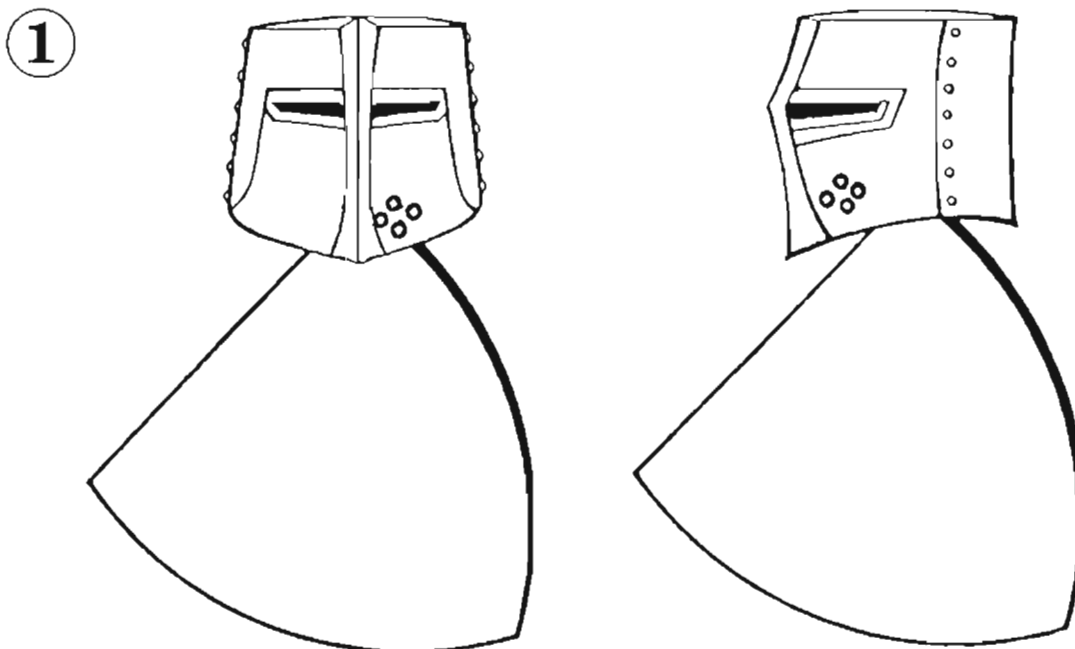
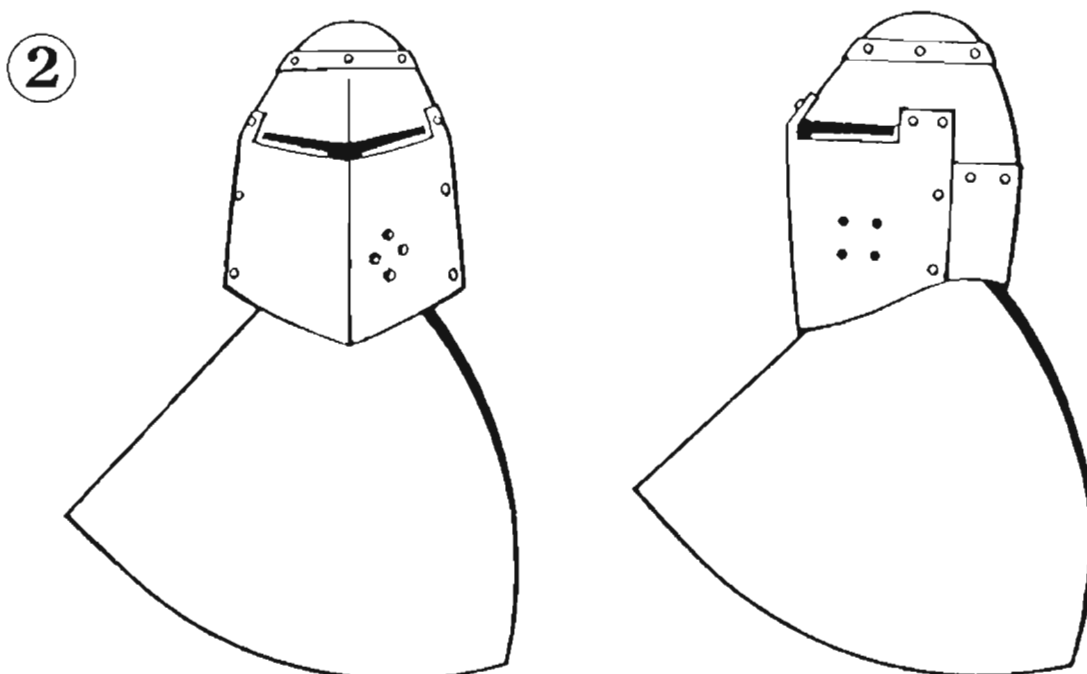

TABELA VII. -
ZGODOVINSKI IN HERALDIČNI ŠLEMI Z USTREZNIMI ŠČITI

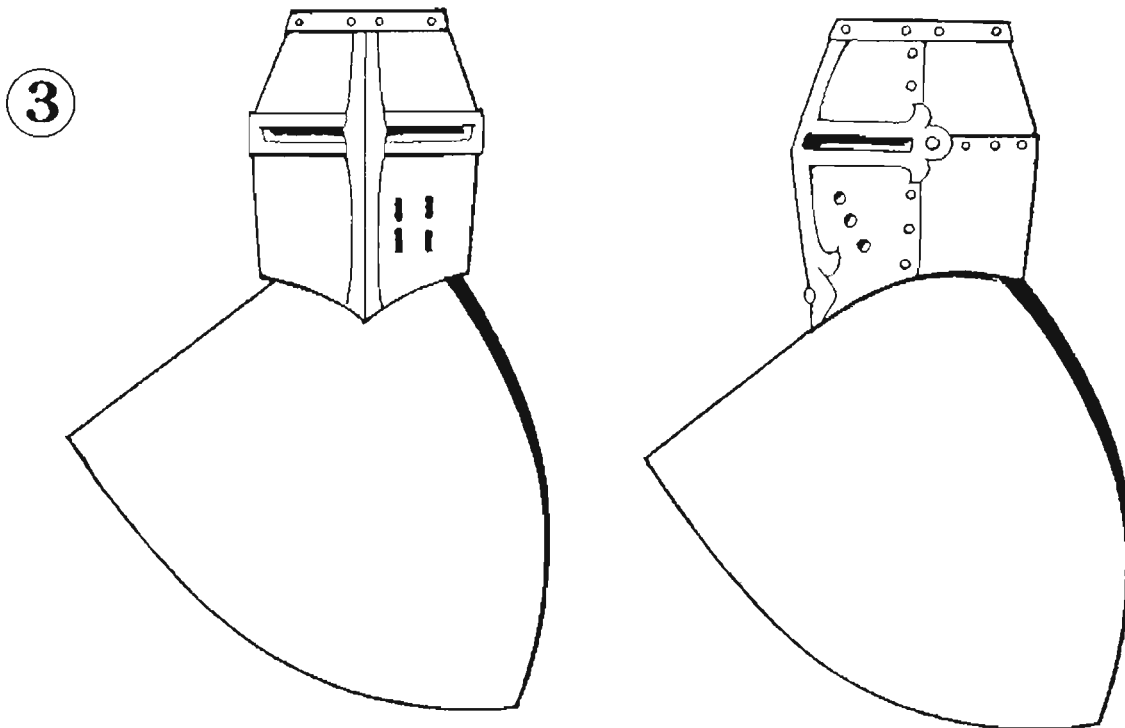

Lončasti šlem na zgodnjegotskem trikotnem ščitu (12. in 13. st.)

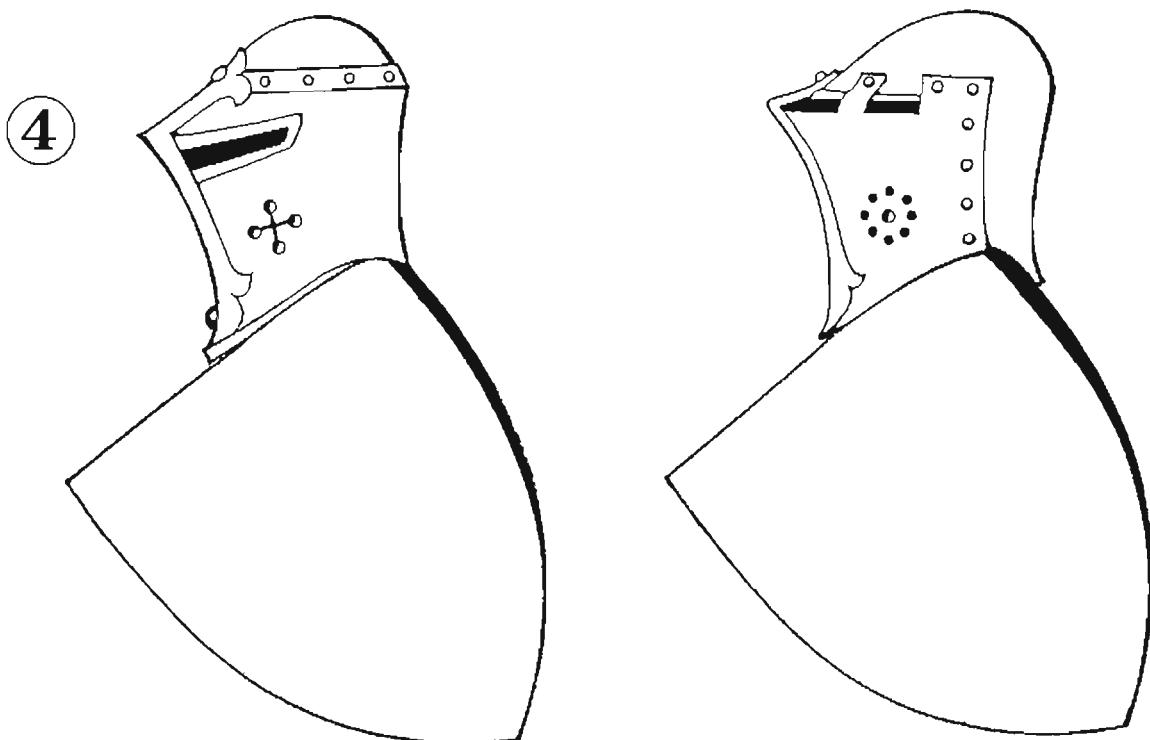

Vedrasti šlem na zgodnjegotskem ščitu (13. st.)

TABELA VII. -
ZGODOVINSKI IN HERALDIČNI ŠLEMI Z USTREZNIMI ŠČITI

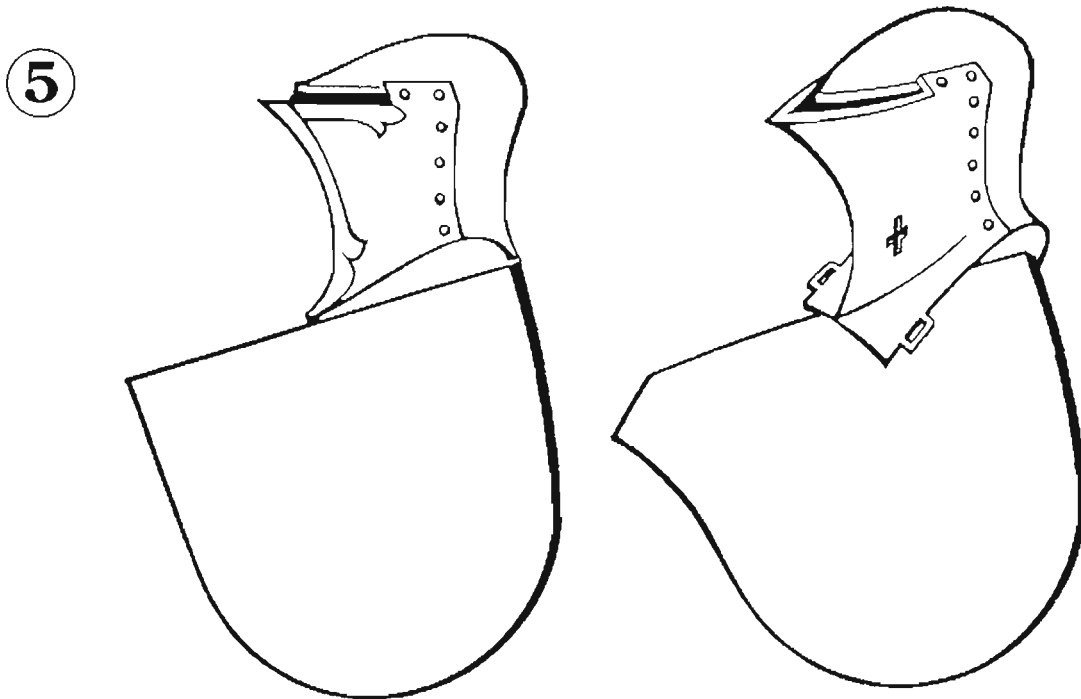

Vedrasti šlem s ploskim temenom na zrelogotskem ščitu (13. in 14. st.)

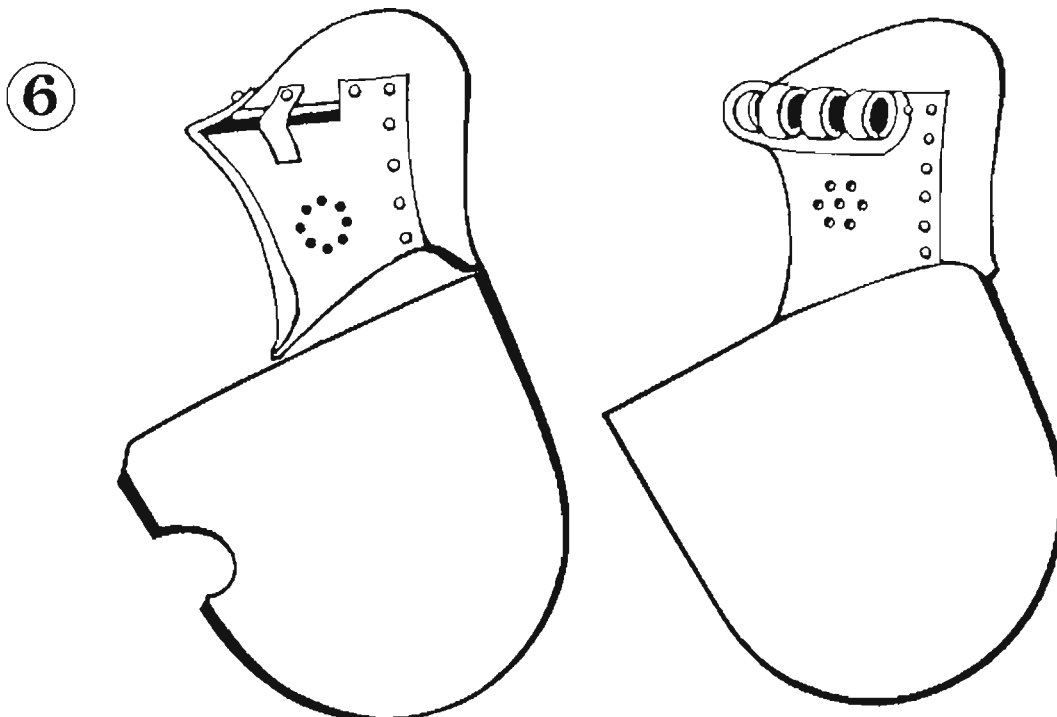

Prehodna oblika šlema med vedrastim in zaprtim šlemom
na zrelogotskem ščitu (14. in 15. st.)

TABELA VII. -
ZGODOVINSKI IN HERALDIČNI ŠLEMI Z USTREZNIMI ŠČITI

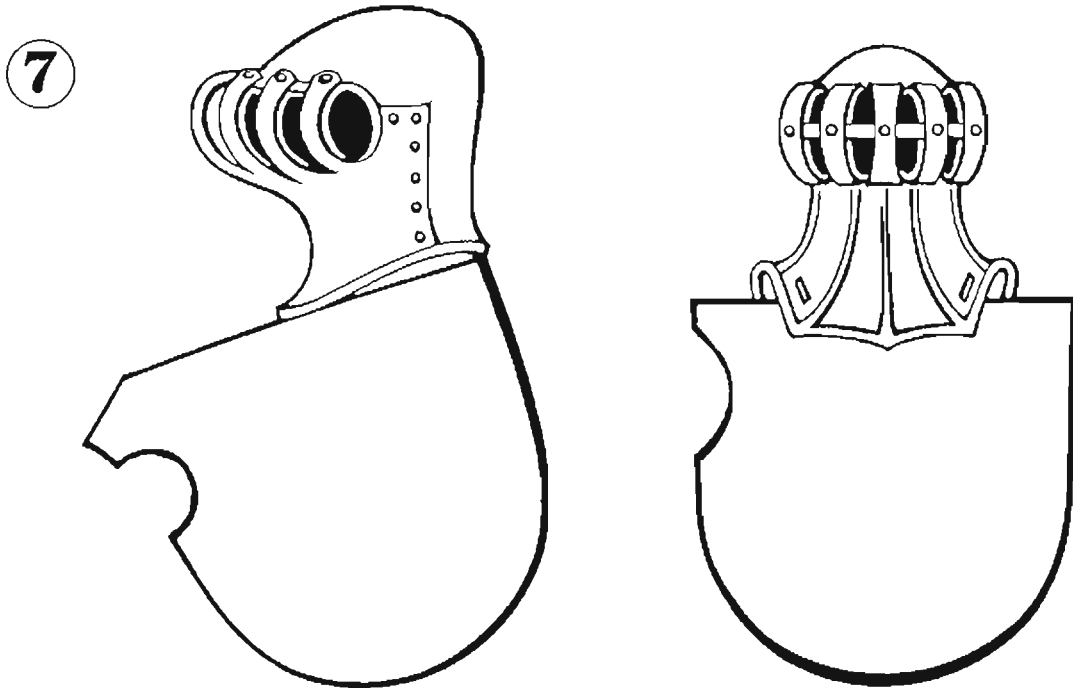

Zaprti šlem na poznogotskem ščitu (15. st.)

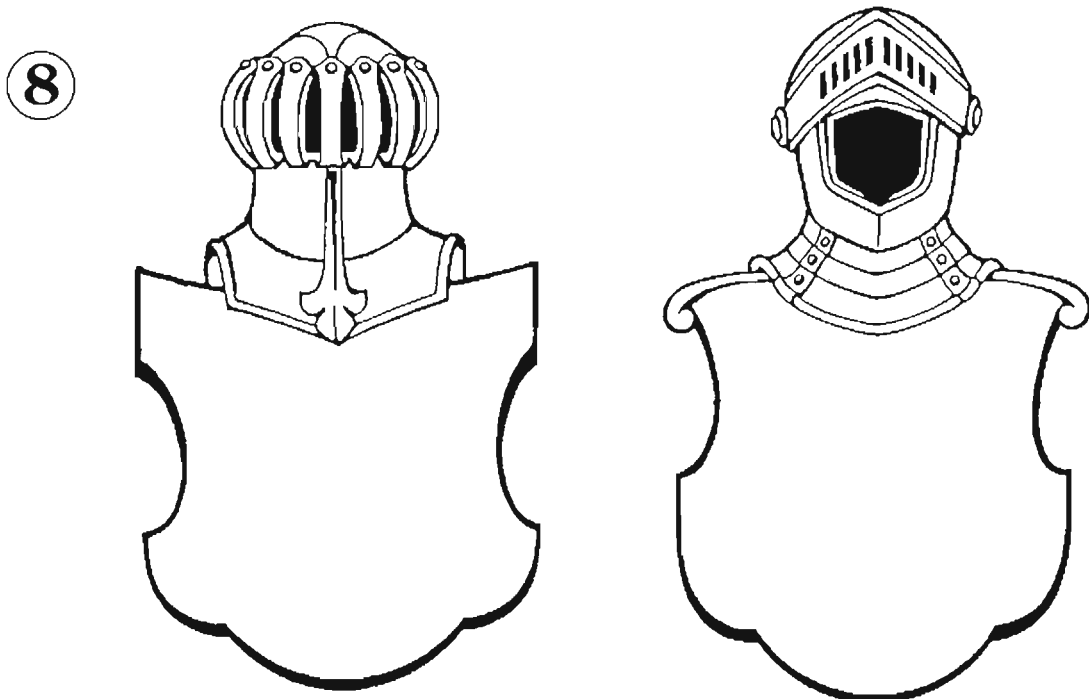

Zaprti šlem in šlem prehodne oblike med turnirji in turnirskimi igrami, torej med pozno gotiko in zgodnjo renesanso (konec 15. in začetek 16. st.)

TABELA VII. -
ZGODOVINSKI IN HERALDIČNI ŠLEMI Z USTREZNIMI ŠČITI

Zgodnje renesančni stremenasti šlem
na zgodnjerenesančnem ščitu (začetek 16. st.)

Renesančni stremenasti in poznorenesančni vizirni šlem
na zrelorenesančnem ščitu (16. st.)

TABELA VIII. - ČLENITEV GRBA

PLEMIŠKI GRB

TABELA VIII. - ČLENITEV GRBA

ČLENITEV PLEMIŠKEGA GRBA

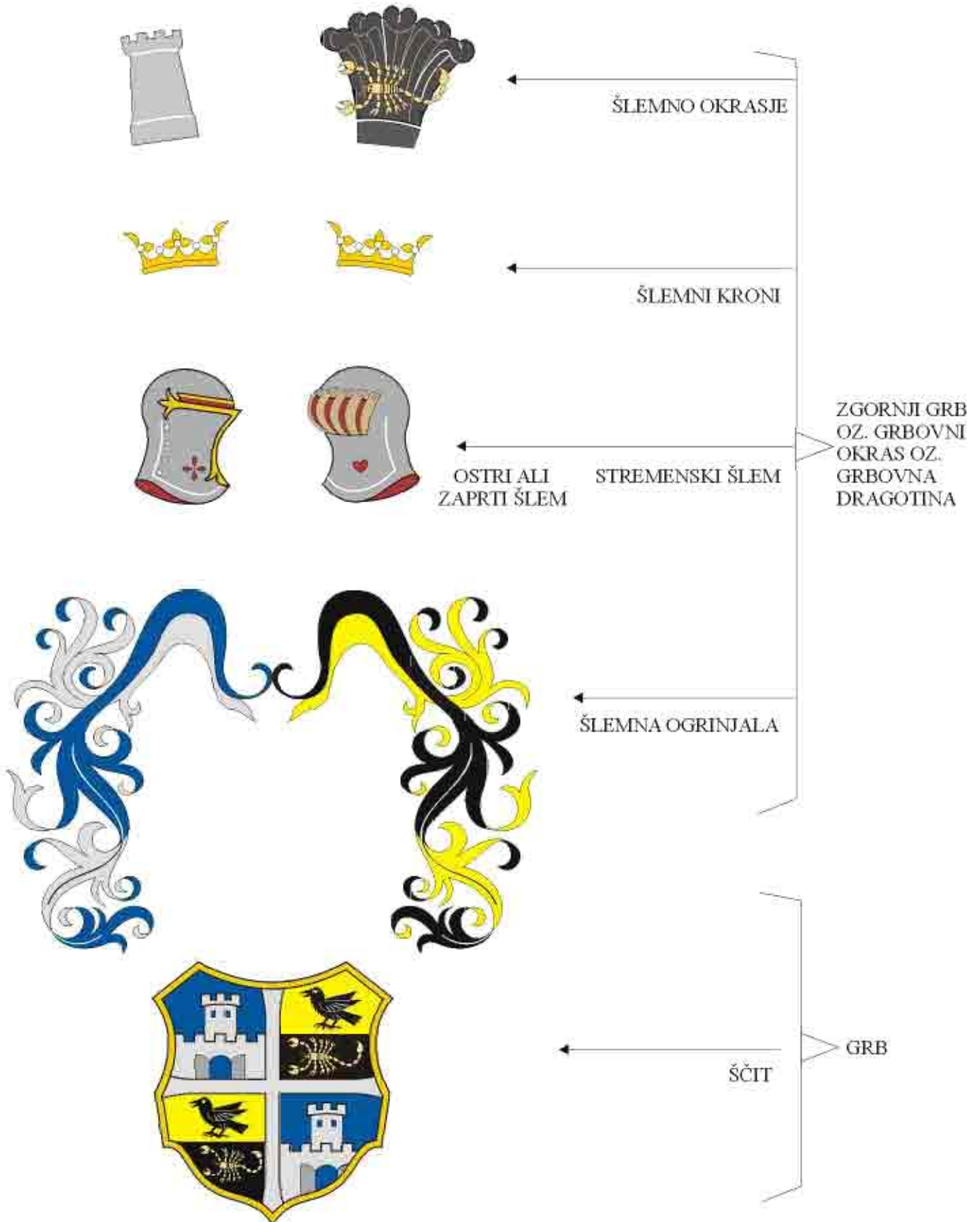

TABELA VIII/A - ČLENITEV GRBA
(NIKOLAJ JURIŠIČ VON GÜNS BARON 1533)

MEŠČANSKI GRB

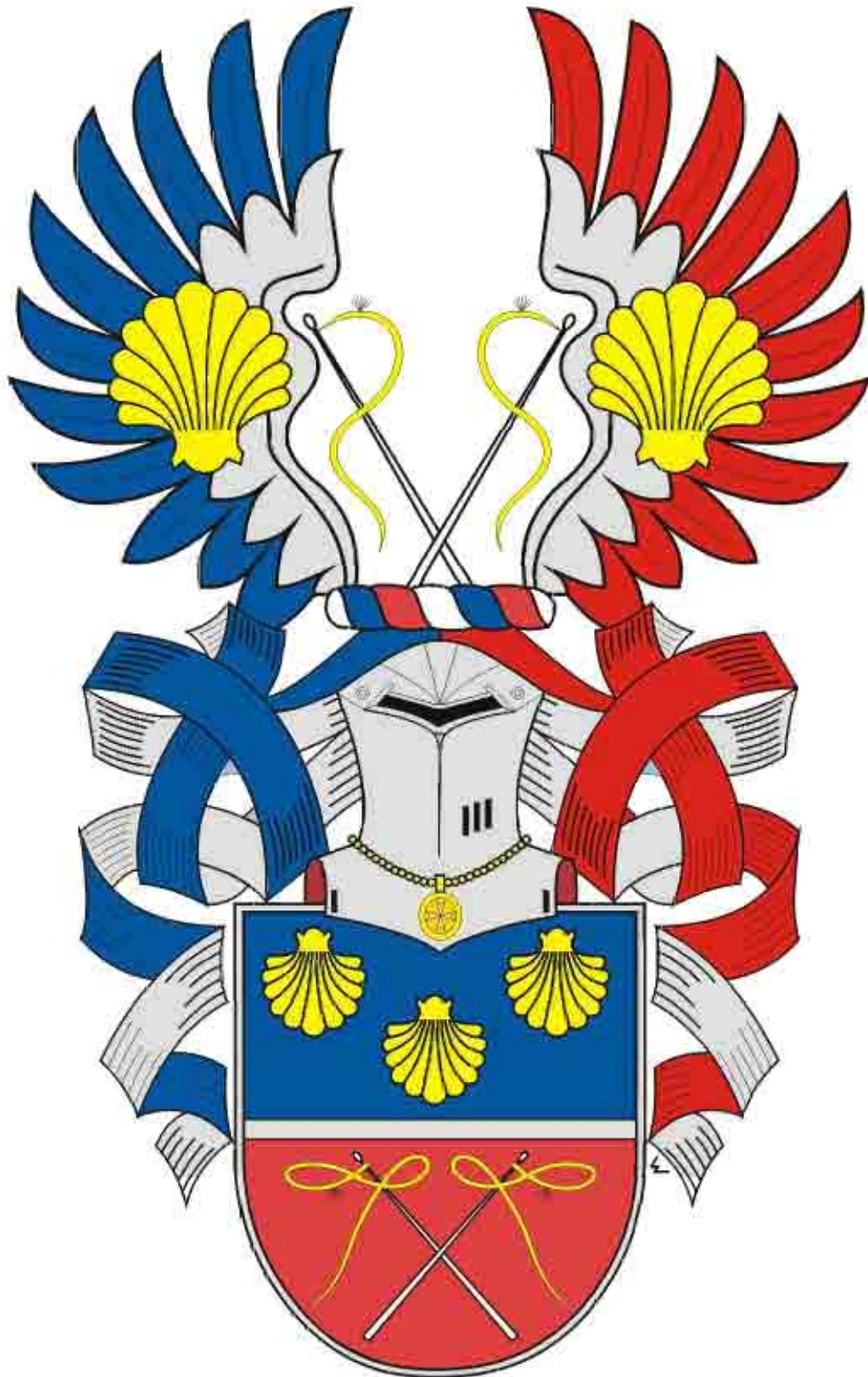
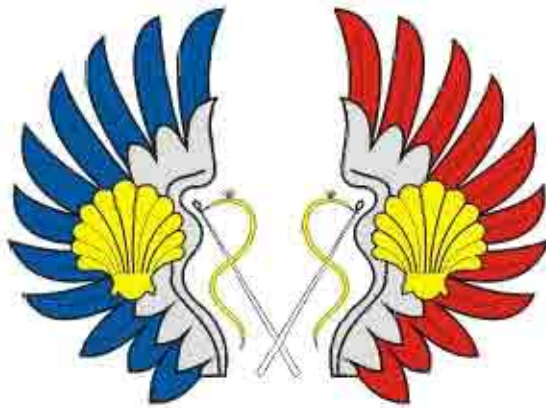

TABELA VIII/A - ČLENITEV MEŠČANSKEGA GRBA

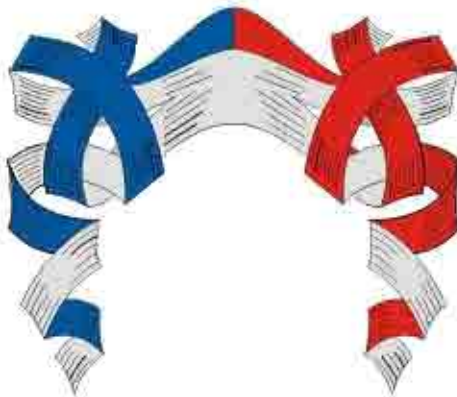
ČLENITEV MEŠČANSKEGA GRBA

ŠLEMNI OKRAS

ŠLEMNI SVITEK

ŠLEMNA RUTA OZ.
ŠLEMNO OGRINJALO

ŠLEM

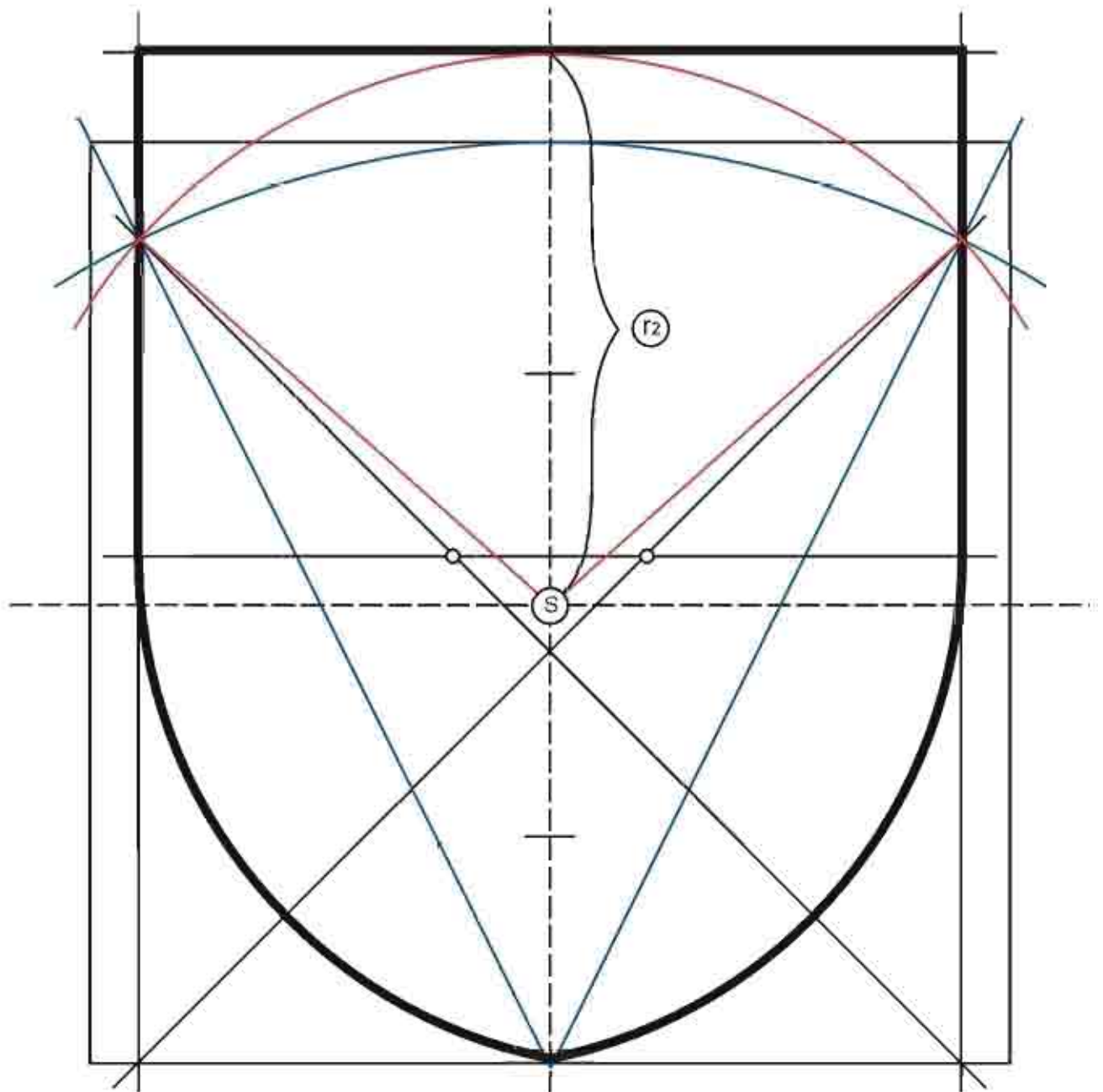

ŠČIT

ZGORNJI GRB
OZ. GRBOVNI
OKRAS OZ.
GRBOVNA
DRAGOTINA

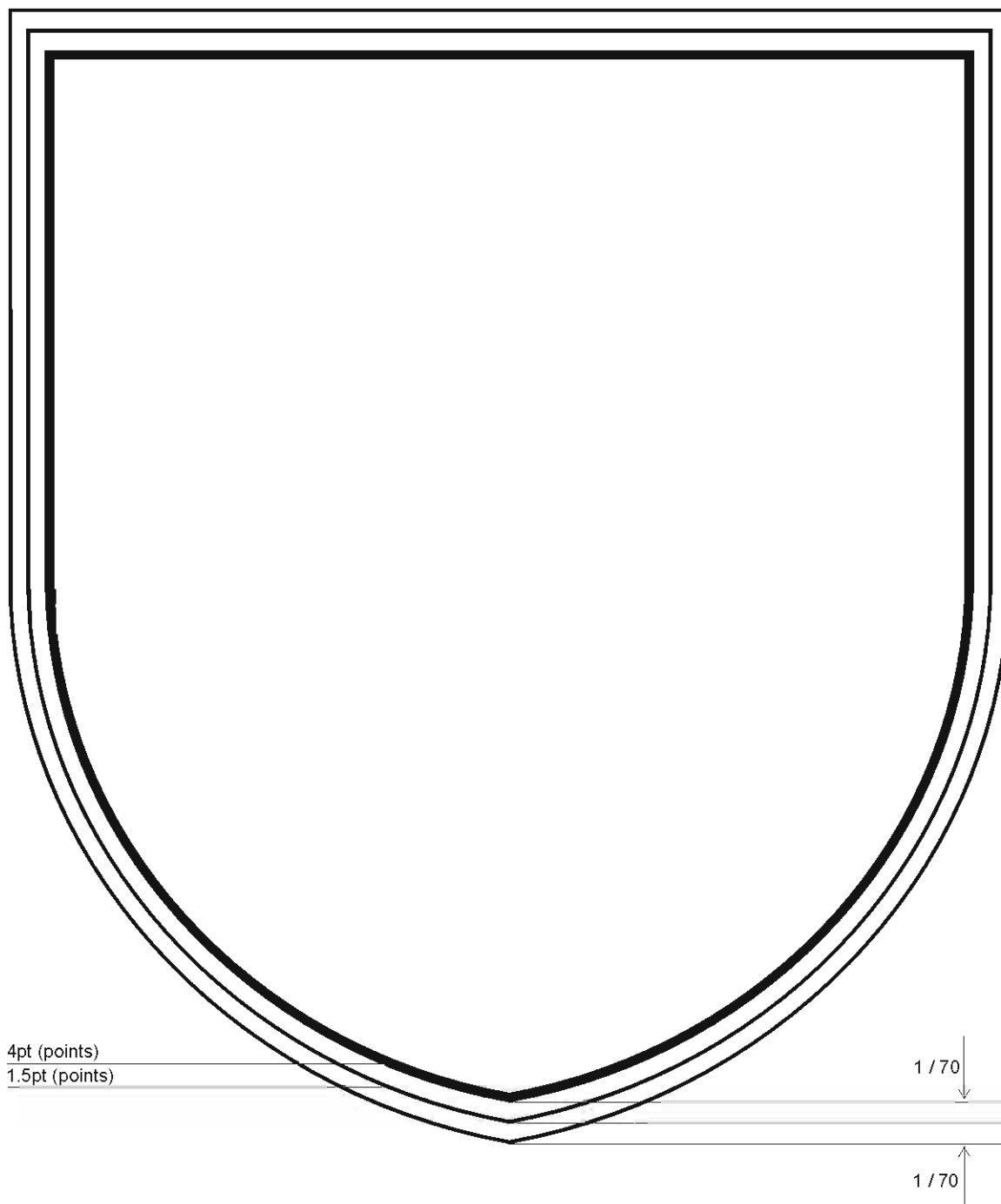
GRB

TABELA X. - SLOVENSKI ŠČIT
PRESOJA H1 - (OPIS H - 11)

Spodaj koničasti in zgoraj povišani " slovenski ščit "

TABELA **XI.** - SLOVENSKI ŠČIT

heraldika

- KAZALO

grbi in zastave slovenskih občin

OBČINA BREZOVICA

OBČINA DOBREPOLJE

LIST ①

OBČINA DOBROVA

OBČINA DOMŽALE

OBČINA HRASTNIK

OBČINA GORNJI PETROVCI

LIST ②

OBČINA GORNJI GRAD

OBČINA IG

OBČINA KOBARID

OBČINA KRIŽEVCI

LIST ③

OBČINA KRANJSKA GORA

OBČINA KIDRIČEVO

OBČINA KVZMA

OBČINA LUČE

LIST ④

MESTO LJUBLJANA

OBČINA LJUBNO

OBČINA MORAVČE

OBČINA MOZIRJE

LIST ⑤

OBČINA LUKOVICA

OBČINA MAJŠPERK

heraldika

- KAZALO

OBČINA MUTA	
OBČINA PIVKA	LIST ⑥
OBČINA OPLOTNICA	
OBČINA NAZARJE	
OBČINA PODČETRTEK	
OBČINA ROGAŠOVCI	LIST ⑦
OBČINA POLZELA	
OBČINA VELIKE LAŠČE	
OBČINA ŠENTJERNEJ	
OBČINA STARŠE	LIST ⑧
OBČINA ROGATEC	
OBČINA SOLČAVA	
OBČINA ZAVRČ	
OBČINA VIDEM	LIST ⑨
MESTO KOMENDA	
OBČINA HORJVL	
OBČINA ŠKOCJAN	
OBČINA ORMOŽ	LIST ⑩
OBČINA TABOR	
OBČINA PODVELKA	

heraldika

- KAZALO

OBČINA ŠENTILJ	
OBČINA VERŽEJ	
KRAJ LOVRENC na Pohorju - prapor	LIST ⑪
OBČINA LOVRENC na Pohorju	
OBČINA RAČE - FRAM	
OBČINA RAZKRIŽJE	
OBČINA DOBJE	LIST ⑫
OBČINA HOČE - SLIVNICA	
OBČINA TRŽIČ	
OBČINA HRPELJE - KOZINA	
OBČINA ŽETALE	LIST ⑬
OBČINA TIŠINA	
OBČINA HAJDINA	
OBČINA ŽIRI	
MESTO RIBNICA na Pohorju	LIST ⑭
OBČINA DOBRNA	
OBČINA HODOŠ	
OBČINA PODLEHNIK	
OBČINA CANKOVA	LIST ⑮
OBČINA BLOKE	

heraldika

- KAZALO

OBČINA VELIKA POLANA

MESTNA OBČINA NOVO MESTO

KS IVANJKOVCI (v občini Ormož)

OBČINA KOMEN

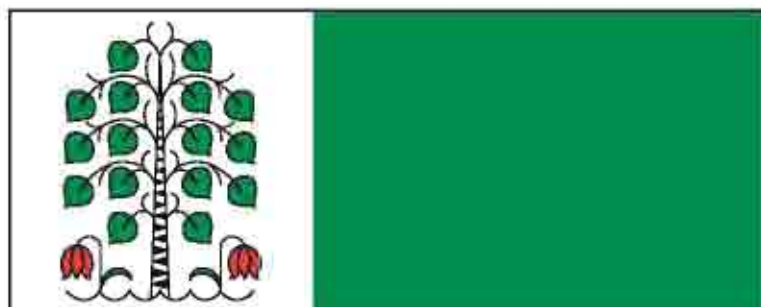
LIST (16)

heraldika

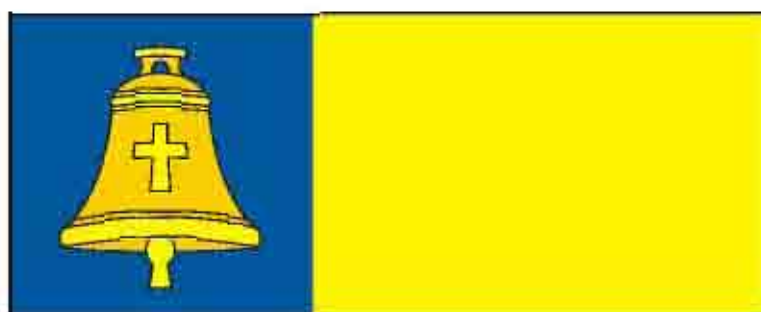
1

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

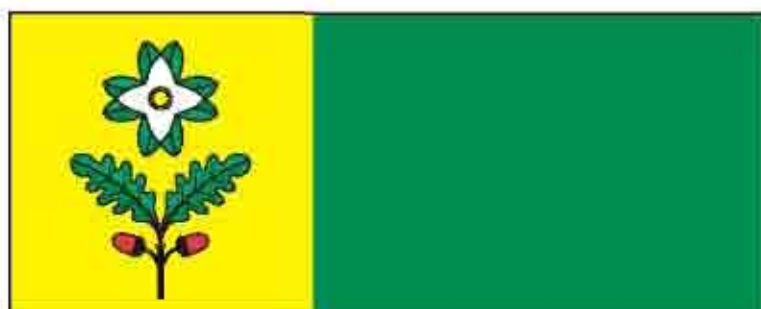
OBČINA BREZOVICA

OBČINA DOBREPOLJE

OBČINA DOBROVA

OBČINA DOMŽALE

heraldika

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

2

OBČINA HRASTNIK

OBČINA GORNJI PETROVCI

OBČINA GORNJI GRAD

OBČINA IG

heraldika

3

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA KOBARID

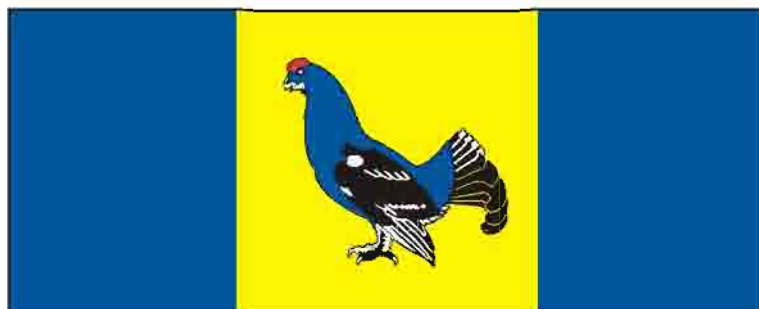
VALT

OBČINA KRIŽEVCI

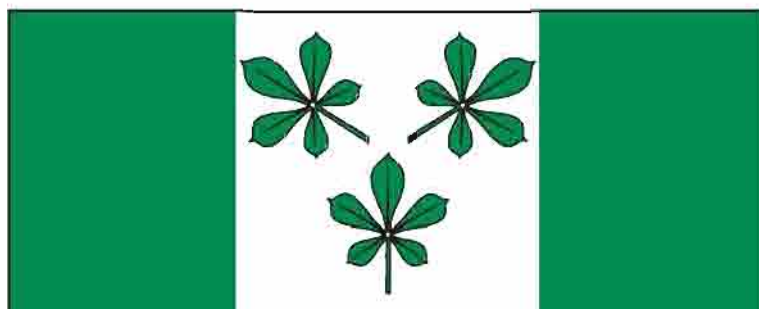
VALT

OBČINA KRANJSKA GORA

VALT

OBČINA KIDRIČEVO

VALT

heraldika

4

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA KUZMA

OBČINA LUČE

MESTNA OBČINA LJUBLJANA

OBČINA LJUBNO

heraldika

5

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA MORAVČE

OBČINA MOZIRJE

OBČINA LUKOVICA

OBČINA MAJŠPERK

heraldika

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

6

OBČINA MUTA

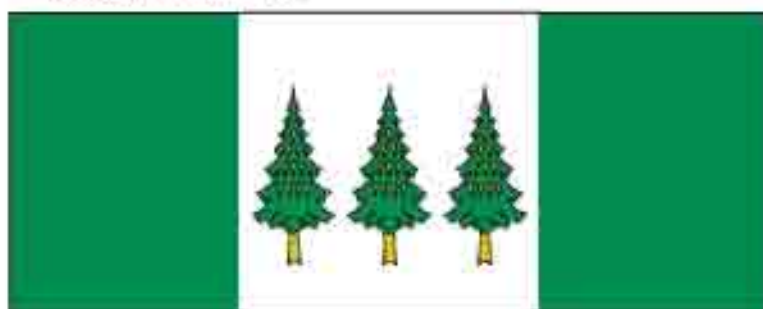
OBČINA PIVKA

OBČINA OPLOTNICA

OBČINA NAZARJE

heraldika

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

7

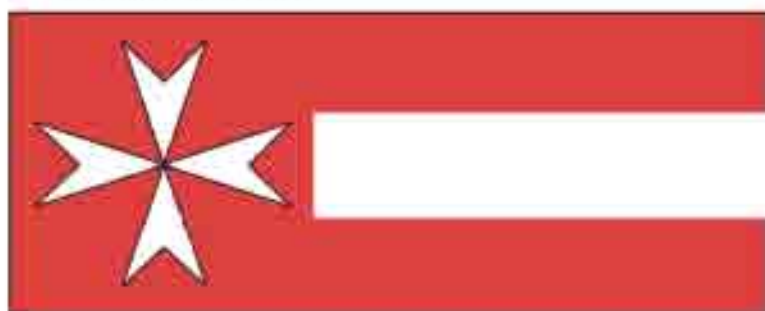
OBČINA PODČETRTEK

OBČINA ROGAŠOVCI

OBČINA POLZELA

OBČINA VELIKE LAŠČE

heraldika

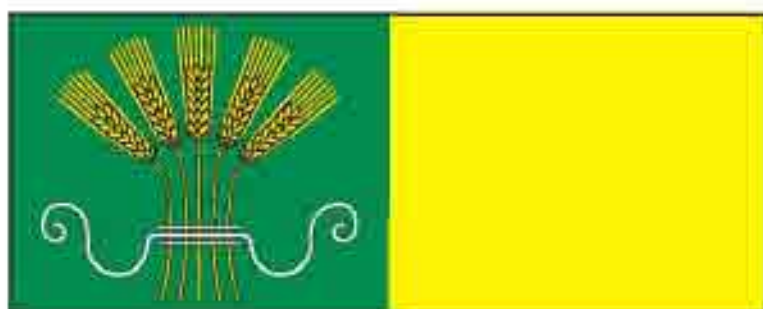
8

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA ŠENTJERNEJ

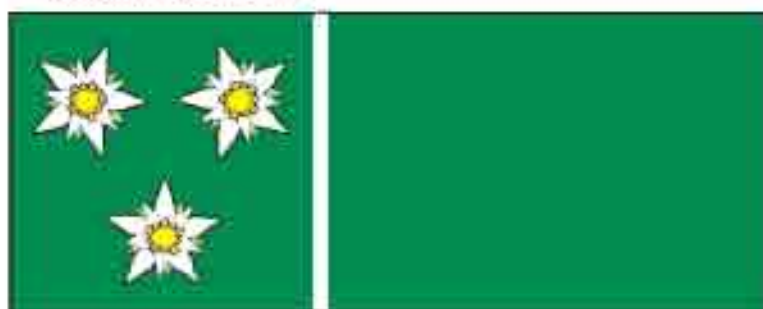
OBČINA STARŠE

OBČINA ROGATEC

OBČINA SOLČAVA

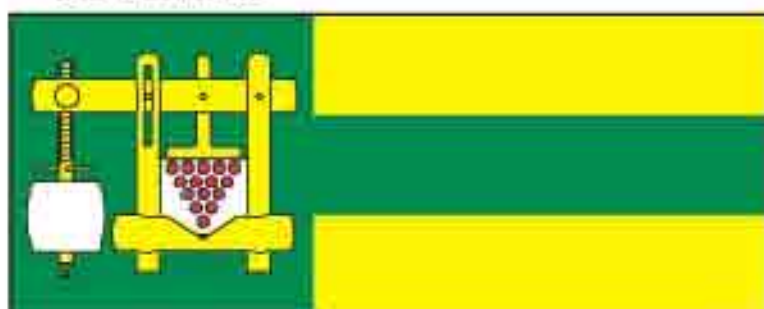

heraldika

9

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA ZAVRČ

OBČINA VIDEM

OBČINA KOMENDA

OBČINA HORJUL

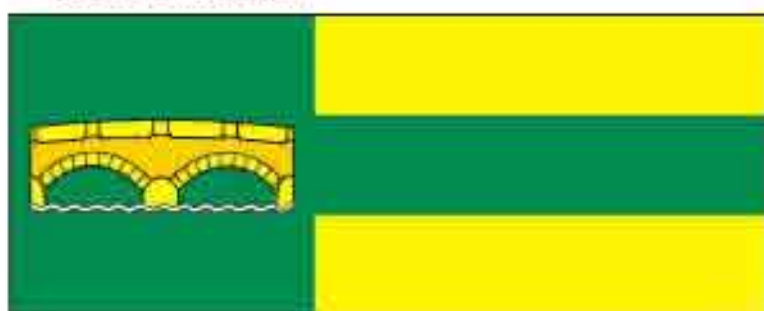

heraldika

10

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA ŠKOCJAN

OBČINA ORMOŽ

OBČINA TABOR

OBČINA PODVELKA

heraldika

11

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

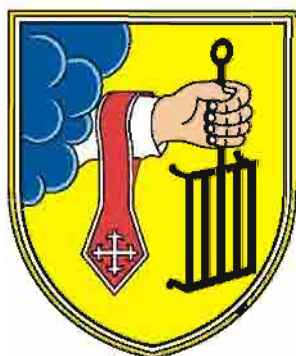
OBČINA ŠENTILJ

OBČINA VERŽEJ

KRAJ LOVRENC NA POHORJU (PRAPOR)

OBČINA LOVRENC

heraldika

12

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA RAČE - FRAM

OBČINA RAZKRIŽJE

OBČINA DOBJE

OBČINA HOČE - SLIVNICA

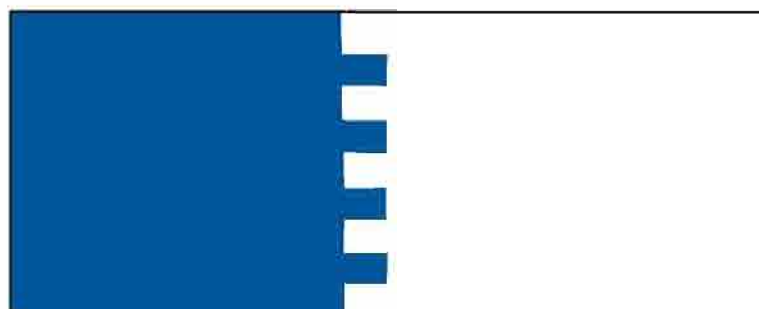

heraldika

13

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA TRŽIČ

VAJ

OBČINA HRPELJE - KOZINA

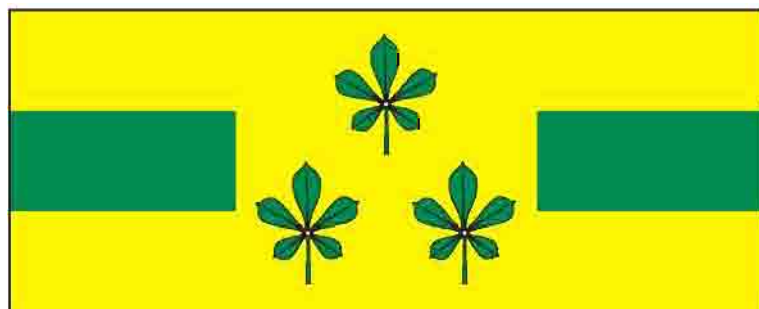
VAJ

OBČINA ŽETALE

VAJ

OBČINA TIŠINA

VAJ

heraldika

14

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA HAJDINA

OBČINA ŽIRI

OBČINA RIBNICA NA POHORJU

OBČINA DOBRNA

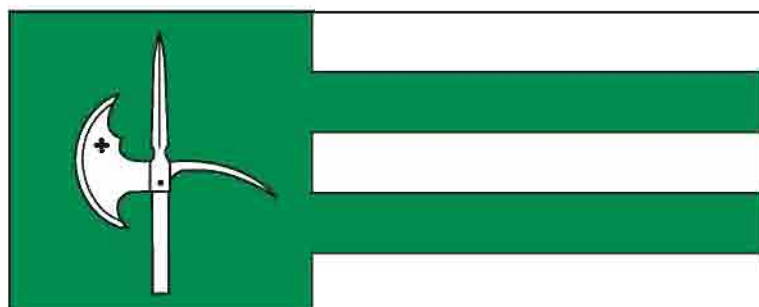

heraldika

15

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA HODOŠ

večer

OBČINA PODLEHNIK

večer

OBČINA CANKOVA

večer

OBČINA BLOKE

večer

heraldika

16

VALT JUREČIČ - SLOVENIJA

OBČINA VELIKA POLANA

MESTNA OBČINA NOVO MESTO

KS IVANJKOVCI (SVETINJE) V OBČINI ORMOŽ

OBČINA KOMEN

heraldika

78 mm

-- BUERGERMEISTER ABZEICHEN

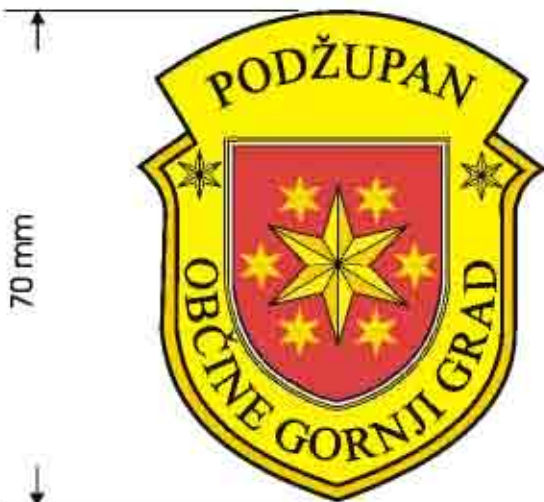
-- MAYOR'S MARK

78 mm

-- EHREN ABZEICHEN

-- ARM OF HONOUR

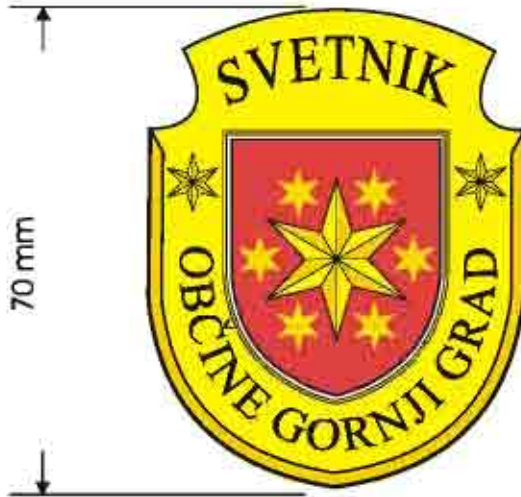
70 mm

-- VICE BUERGERMEISTER ABZEICHEN

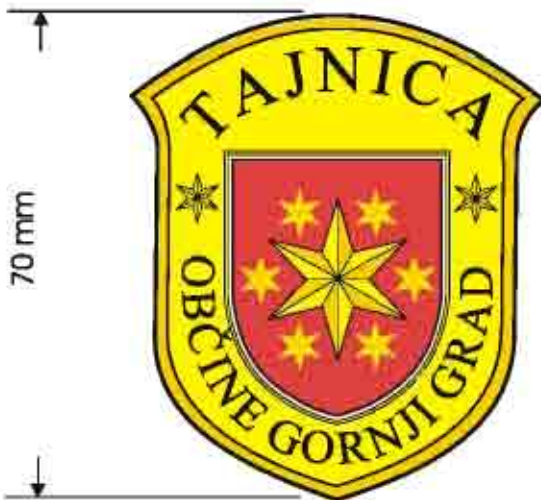
-- DEPUTY MAYOR'S MARK

heraldika

- BERATER ABZEICHEN
- COUNSELLOR'S MARK

- SEKRETAERIN ABZEICHEN
- SECRETARY'S MARK

- GEMEINDE MITTARBEITER ABZEICHEN
- OFFICIAL'S MARK

Heraldika

-- BUEGERMEISTER "KETTE"

-- MAYOR'S CHAINLET

